

1741

9/2

Ն. Ն. ԱԼԵՔՍԵՅԵՎԱ

ԻՆՉՊԵՍ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԵԼ
 ՀԱՍԱՐԱԿԱՅՆՈՒԹՅՈՒՆԸ
 ԽՈՅԱՆՈՑ - ԳՈՐԾԱՐԱՆՆԵՐԻ
 ՅԵՎ ՃԱԹԱՐԱՆՆԵՐԻ ՁՈՒՐՋԸ

640.245
Ա-29

ՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ ՀԱՅԿՈՈՊ

ԵՎԱՆ

1930

312

640.245

Ա-29

24 SEP 2010

Ն. Ն. ԱԼԵՔՍԵՅԵՎԱ

ԻՆՉՊԵՍ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԵԼ
ՀԱՍԱՐԱԿԱՅՆՈՒԹՅՈՒՆԸ
ԽՈՂԱՆՈՑ-ԳՈՐԾԱՐԱՆՆԵՐԻ
ՅԵՎ ԺԱԹԱՐԱՆՆԵՐԻ ԶՈՒՐԶԸ

ԱՐՏ. ԽԱԼԱԹՈՎԻ ԱՌԱՋԱՐԱՆՈՎ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ ՀԱՅԿՈՈՊԻ
ՅԵՐԵՎԱՆ

1930

Handwritten blue ink scribbles, possibly initials or a signature.

23.357

Ա Ռ Ա Ջ Ա Բ Ա Ն

«Հնգամյակը մասսաներին» — ահա մեր ժամանակի հիմնական լողունը: Այլ կերպ ել չէր կարող լինել քանի վոր մասսաների ակտիվ ու գիտակից մասնակցութունը սոցիալիստական շինարարությանը, առանց գիտության և առանց այդ շինարարության պլանը պարզ պատկերացնելու, հնարավոր չէր լինի և ուղղակի իմաստ ել չէր ունենա:

Բայց բավական չե մասսաներին հնարավորութուն տալ գիտենալու ժողովրդական տնտեսության հնգամյա զարգացման պլանը, բավական չե, վորովհետև նրանք պետք ե լինեն այդ պլանի ակտիվ ու անմիջական կատարողները:

Այստեղից ել մեզ համար անհրաժեշտ ե դառնում առաջուց նախատեսել, գտնել և ցույց տալ աշխատավոր մասսաներին առաջիկա շինարարության մեծ գործի մեջ քաշելու ձևերը:

Մասսաներին շինարարության մեջ քաշելու ձևերը, ժողովրդական տնտեսության յուրաքանչյուր առանձին բնագավառում մասսայական հասարակայնության կազմակերպման ձևերն ունեն իրենց յուրահատուկ, հատկապես տնտեսության տվյալ բնագավառին հատուկ գծերն ու առանձնահատկությունները: Մեր հասարակական աննդի զարգացման գործով հետաքրքրվող ընթերցողին առաջարկվող ընկ. Ալեքսեյեվայի այս բրոշյուրն արժանի յե հատուկ ուշադրության,

ՀԱՅԿՈՈՊԻ ՏՊԱՐԱՆ
ՄԱՐՔՍԻ ՓՈՂ. № 29
ԳՐԱՌԵՊ. № 6035բ.
ՏԻՐԱԺ 3000 Պ. 570

37870-62

վորպես հասարակական սննդի գործի շուրջը տեղի ունեցած խորհրդային հասարակայնության ձևերի զարգացման փորձը սխտեմի յնթարկելու առաջին մի փորձ:

Շատ բան, ինչ վոր գրում ե Սևեքսեյեվան, արդեն հայտնի յե, սակայն դրանով բրոշյուրն իր հետաքրքրութունը չի կորցնում: Բրոշյուրը հենց նրանով ե գնահատելի, վոր փորձը սխտեմի յնթարկելով, հասարակական սննդի բնագավառում առաջին պլանն ե մղում խորհրդային հասարակայնության կազմակերպման պրոբլեմը, այլ խոսքով աշխատավորների լայն մասսաներին ակտիվ ե գիտակից ստեղծագործության մեջ քաշելու պրոբլեմը:

Հասարակայնությանը հասարակական սննդի գործի շուրջը կազմակերպելու ձևերը, վորոնց մասին ընկ. Սևեքսեյեվան իր բրոշյուրի մեջ խոսում ե,— ճաշարանային հանձնաժողովները, քաղխորհուրդների սեկցիաները, աշակցության կոմիտեները ե այլն,— չեն սպառում, ի հարկե, այդ գործի բոլոր միջոցներն ու հնարավորությունները, չեղինակը միանգամայն ճիշտ կերպով մատնանշում ե, վոր «այն ստեղծագործական նախաձեռնությունը, վորը տեղ-տեղ հանդես ե գալիս առանձին ռայոններում, պետք ե լայնորեն ընդգրկվի ե զարգացվի հասարակական սննդի ամբողջ ճակատում»:

Սակայն ընկ. Սևեքսեյեվան մատնանշում ե հասարակայնության կազմակերպման այնպիսի ձև, ինչպիսին ե ճաշող-սպառողների կոնֆերենցիան: Յերկրում Աշխատավորների լայն մասսաներին հասարա-

կական սննդի կազմակերպման գործի մեջ քաշելու այդ ձևը թելադրում ե ինքը կյանքը:

Կարծում ենք, վոր ընկ. Սևեքսեյեվայի բրոշյուրը հասարակական սննդի աշխատավորների մեջ առաջ ե բերելու հետաքրքրութուն դեպի դրված պրոբլեմը ե նրանց աշխատանքում հանդիսանալու յե իբրև յեկման կետ խորհրդային հասարակայնությանը հասարակական սննդի գործի շուրջը զարգացնելու ե ամբացնելու համար:

Պատահական չե, վոր հեղինակն իր բրոշյուրը վերջացրել ե հասարակական սննդի ճակատում մրցություն կազմակերպելու վերաբերյալ գլխով:

Սոցիալիստական մրցումն որեցոր ժողովրդական տնտեսության նորանոր բնագավառներ ե ընդգրկում: Հասարակական սննդի ճակատում տեղի ունեցող մրցման, այդտեղի մեր ամեն մի հսկողության անմիջական հետևանքով բարելավվում ե աշխատավոր մասսաների սնունդը, վորը նույնիսկ աշխատավորների ամենակիսագիտակից խավերի համար հանդիսանում ե անհատական կյանքի ձևերի նկատմամբ՝ կոլլեկտիվ կյանքի ձևերի ունեցած առավելությունների լավագույն ասպցուլյը:

«Մրցումը մեր պայմաններում, ինչպես ընկ. Ստալինն ե ասում, այն լծակն ե, վորի ոգնությամբ բանվոր դասակարգը կոչված ե յերկրի ամբողջ տնտեսական ե կուլտուրական կյանքը վերակառուցել սոցիալիզմի հիմունքով»:

Արս. Խալաթով

ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ՍՆՈՒՆԴԸ ՎԵՐԵԼՔՈՒՄ

Մեր յերկիրը տարեց-տարի ավելի ու ավելի խոշոր քայլեր ե անում դեպի ինդուստրացումը: Յեթե մի քանի տարի առաջ յուրաքանչյուր նոր կառուցված գործարան, յուրաքանչյուր նոր ֆաբրիկա իրենց լույս աշխարհ գալու փաստով լայն բանվորական մասսաների մեջ մեծ վոզևորություն հյին առաջացնում, այսօր այդ ֆաբրիկաներն ու գործարանները, շախտերն ու հնոցները արդեն սովորական յերևույթ են:

Յերկիրն իր դժվարության ծանր մոմենտն արդեն անց ե կացել, չկա այլևս վոչ մի ուժ, վորը կարողանա խորհրդային յերկրի զարգացումը յետ կասեցնել: Հոկտեմբերյան հեղափոխություն կատարած բանվոր գասակարգն իր ուսերի վրա տանում ե նոր շինարարության — սոցիալիստական շինարարության աշխատանքը ե նրա կյանքը լի յե աշխատանքային հերոսության անթիվ որինակներով, այնպիսի հերոսության, վորն արդեն սկսում ե ընդգրկել նաև գյուղը: Դրան իբրև որինակ կարող ե ծառայել սոցիալիստական մրցումը, վորը ներկայումս անցնում ե մեկ ֆաբրիկայից մյուսը, մեկ գործարանից մյուսը, գործարանից գյուղը՝ հայտարարելով բանվորների ե բանվորուհիների նորանոր կազմակերպչական ընդունակությունները:

Սակայն բանվոր դասակարգի աշխատանքային վերելքն ամենուրեք զուգորդում ե կյանքի պայմանների ավելի բարձր պահանջներին: Այդ հասկանալի յե, շատ աշխատելով պետք ե նաև շատ ուտել, լավ ուտել, լավ հագնվել, իր յերեխաներին ավելի ճիշտ դաստիարակել:

Առաջին պլանում դեռևս դրված են սննդի հարցերը: Յեվ բանվորական խիտ մասսայում համառոտ են ձայներ են լսվում բանվորներին ե բանվորուհիներին հասարակական սնունդ տալու մասին:

Այդ պահանջի հետ ուղղակի կերպով կապված ե բանվորների՝ իրենց ուժերը հասարակական սննդին նվիրելու անհրաժեշտությունը: Այդ պայմաններում կերակուր պատրաստելու ե կճուճի (պտուկի) հոգսը բանվորների ե ծառայողների համար դառնում ե մի ծանր բեռ, վորից ցանկություն կա վորքան կարելի յե շուտ ազատվել: Յեթե առաջ հանրայնականները գործարաններում ե ֆաբրիկաներում չափազանց բարակ շերտ հյին կազմում, այժմ այդ շերտը բավականին հաստացել, ընդարձակվել ե ե դուրս գալու յեղք ե փնտոում այն դրությունից, վորի մեջ նրան դնում ե արտադրական աշխատանքը, հանրայնությանը ե տնային ընտանեկան պարտականությունները զուգորդելու անհրաժեշտությանը:

Դ-ժամյա բանվորական որ մտցնելը ե դրա հետ կապված կարճ հերթափոխությունները (աշխատանքային որվա), յերը ընտանիքի անդամներն աշխատելով զանազան տեղերում, հաճախ հնարավորություն չեն ունենում միասին ճաշի հավաքվելու, նույնպես

ավելի խիստ կերպով դնում են հասարակական սննդի հարցը:

Փարբիկաններն ու գործարաններն իրենց ամբողջ բանվորական մասսայով համառորեն հասարակական սնունդ կն պահանջում և «տանք հասարակական լավ ճաշ»։ «տանք նախաճաշ ցիխին» լոգոնդները դառնում են խիստ ժողովրդական և սրտի մոտիկ լոգոնդներ:

Վերջին յերկու տարվա ընթացքում բանվորական մասսաների ճնշման տակ հասարակական սնունդն սկսում է բանվորների կյանքում ավելի մեծ տեղ նշվածել և բանվորական ընտանիքի կյանքը կերպարանափոխելու հզոր գործոն դառնալ: Վերցնենք թեկուզ ճաշարանների աճումը: 1926 թ. մեր միութչյան մեջ կար 510 ճաշարան, 1927 թ. 668, իսկ ներկայումս միութչյան մեջ կա 990 ճաշարան: 1926 թ. ճաշարանները բաց էին թողնում 354.000 ճաշ, իսկ վերջին տարում ճաշարանների ամբողջ ցանցը բաց է թողնում որական 610.000 ճաշ: Այդ նշանակում է, վոր մեր ճաշարաններից որական անցնում են 610.000 մարդ:

Բնորոշ է, վոր այդ ցանցի աճումը նկատելի չէ գլխավորապես բանվորական ռայոններում, և դրանով ուղղակի հաստատվում է այն դրութչյունը, վոր բանվորների պահանջները հասարակական սննդի զարգացման գործում հանդիսանում են իբրև հիմնական մոմենտ: Վերցնենք թեկուզ այսպիսի մի որինակ, մետաղագործները մի տարի առաջ ստանում էին 56.000 ճաշ, ներկայումս ստանում են 78.000 ճաշ: Մանածագործներն ստանում էին որական 48.000 ճաշ, այժմ

ստանում են 69.000: Փիմիկոսները, վորոնք անցյալ տարի որական 15.000 ճաշ էին ստանում, ներկայումս ստանում են 20.000 ճաշ: Այսպիսով տարեց-տարի բանվորները արդյունաբերական հիմնական խմբերի սպասարկումն ընդարձակվում է:

Սակայն դրա կողքին մենք նկատում ենք նաև մի այլ հետաքրքիր պրոցես: Հասարակական սնունդն սկսում է ընդգրկել աշխատավորների նորանոր խմբեր, որինակ՝ սեզոնայիններին: Մոսկվայում 1928 թ. սպասարկվել են 28.000 սեզոնային: Բացի դրանից, արդյունաբերական բոլոր խոշոր կենտրոններում, վորտեղ մեծ շինարարութչյուն է տեղի ունենում (Գնեպրոստրոյ, Վոլխովստրոյ, Սիլմաշստրոյ, Իվանովո-Վոզնեսենսկ), սեզոնայինները համարյա ամբողջովին արտելային սննդից անցնում են հասարակականի: Այս պրոցեսը, ըստ յերևույթին, շարունակվելու չէ, և հասարակական սննդի տնտեսական ամբողջ սխստեմը ստիպված կլինի հարմարվել սեզոնայիններին սպասարկելուն:

Սեզոնայիններից հետո գալիս են տորֆայինները: Այս տարի միշտք տորֆային հանքերում հասարակական սնունդը ծավալվում է, ամենից առաջ իբրև փորձ, Մոսկվայի մոտ, վորպեսզի կարելի լինի մոտակա տարիներում վորքան կարելի չէ լայն կերպով ծավալել այն: Գործազուրկները նույնպես սպասարկվում են հասարակական սննդով: Այս սպասարկումը նույնպես սխստեմ է դարձել: Աշխժողկոմատն ամեն տարի միջոցներ է հատկացնում գործազուրկներին սպասարկելու համար, և այդ հատկացումները տարեց-տարի աճում են: Որինակ՝ Լենինգրադում վերջին տա-

րում բաց է թողնված 780 000 ճաշ՝ անցյալ տարվա 160.000 ճաշի դիմաց: Նույնն է դրությունը նաև Մոսկվայում և արդյունաբերական այլ կենտրոններում: Իր ամբողջ հասակով դրվում է յերեխաների սննդի հարցը: Յեվ թե այդ ձևը հասարակական սննդի ամենից անշարժ ձևն է,—վարովհետև նա բավականին միջոցներ է պահանջում և միևնույն ժամանակ փաստաբեր է (այդ միջոցները տեղերում դժվարությամբ են հատկացվում),—մինք արդեն ունենք առանձին տեղերում յերեխաների սնունդը հիմնելու փորձ: Առաջին քայլն արավ Մոսկվան, կազմակերպելով Սոկոլնիկի ուսումնում յերեխաների հատուկ ճաշարան, յերկրորդ փորձը—Իվանովո-Վոդնեստենսկը:

Ժողկոմխորհի վորոշումը, վորով խորհրդային տեղական մարմիններին առաջարկվում է յերեխաների սննդի համար միջոցներ հատկացնել, սկսում են տեղերում կենսագործել, և այդ հատկացումները կատարում են: Այս նոր գործը հասարակական սնունդում հանդիսանում է իբրև մի կարևորագույն պրոբլեմ, վորն անհրաժեշտ է լուծել:

Այն քաղաքներում, վորտեղ կան բարձրագույն ուսումնական հաստատություններ, ուսանողությունը համարյա ամբողջովին անցել է հասարակական սննդի:

Այդ դեպքում չէր կարելի հասարակական սնունդը ծավալել առանց վորոշակի սխտեմի, առանց վորոշակի պլանի: Այդ ճանապարհի վրա կանգնեց «ժող-սնունդ» փայտեղական ընկերությունը, վորն արդեն յերկու տարի յն՝ ինչ պլանային ձևով կիրառում է հասարակական սնունդը Այդ պլանավորման փորձը ցույց է տալիս, թե այդ փորձը վորչափ ժամանակակից է:

Արդեն առաջին տարին ցույց է տվել վոր ճաշարաններ բացելու գործում ժողսննդի նախատեսած պլանը կատարված է վոչ միայն լրիվ, այլև սկզբնական նախատեսածից անցել է: Կյանքը նախագծումներից և պլաններից առաջ է անցել: 1927—28 թ. նախատեսված էր կառուցել 17.600.000 ուրբուռ ճաշարան: 1928—29 թ. հասարակական սննդի զարգացման գործի համար արդեն բաց է թողնված յեղել 22 միլիոն ուրբլի, ըստ վորում գերակշռող շարժումներ են հանդիսացել տեղական միջոցները: Այդ ցույց է տալիս, թե հասարակական սննդի գործը վորքան կենսական է յեղել:

Վերջապես ներկա տարում ֆնացած ամբողջ արդյունաբերություն հետ միասին ժողսնունդը հարկադրված յեղավ անցնել հասարակական սննդի զարգացման հնգամյա պլանը կազմելուն:

Հնգամյա պլանի հիմքում դրված է խոշոր շինարարությունը: Մանր շինարարություն ճանապարհով ընթանալ չէր կարելի. այդ շինարարությունը չէր կարող ունենալ այն տնտեսումը, վորն անհրաժեշտ էր այդ գործում,—վոչ մթերքի բնագոյություն, վոչ էլ վերադիր ծախսերը պակասեցնելու գործում. չէր կարող նա բանվորներին տալ նաև եժան ճաշ: Հարց առաջացավ գործարանային տիպի խոշոր ձեռնարկություններ ստեղծելու անհրաժեշտություն մասին, վորոնք կարողանան որվա ընթացքում բաց թողնել 6-ից մինչև 12 հազար ճաշ և ամբողջ արդյունաբերական ուսումնին մթերք տալ: Արդեն այդ տիպի կառուցված առաջին միավորները (Իվանո-Վոդնեստենսկի և Նիժե-գորոդսկի խոհանոց-գործարանները) այդ տեսակետից իրենց ամբողջովին արդարացրել են: Փոքր ճաշարան

նում 35 կոպեկի արժողութեան ճաշն այստեղ հնարավոր դարձավ տալ 20 կոպեկի. 45 կոպեկանոց ճաշը— 40 կոպեկի, ըստ վորում այդ ճաշերն իրենց վորակով յերբեք վատ չեյին փոքր ճաշարանի ճաշերից: Այստեղ մեծ դեր խաղաց բանվորները քանակի զգալի պակասումը ձեռնարկութեաններում, քանի վոր մեքենական ուժեղ սարքավորումը հնարավորութեան տվեց զգալի չափով կրճատել ձեռքի աշխատանքը:

Հնգամյակի առաջին վարիսնտի համար նախատեսված է 156 միլիոն ուլբլի, վոր խոշոր շինարարութեանն ընկնում է 126 միլիոն ուլբլի: Այդ հնարավորութեանն է տալիս ստեղծելու հասարակական սննդի մոտ 400 հուժկու ձեռնարկութեաններ, վորոնք է վիճակի կլինեն բանվորներին հարկ յեղած ցեխում լրիվ քանակութեան ճաշ տալու:

Նույնիսկ խիստ մանրամասն հաշիվ տեսնելով, թե ինչ կարող է տալ հասարակական սնունդը, հինգ տարուց հետո քաղաքային բնակչութեանն ընդգրկելուց հետո, հնգամյակի վերջին բաց թողնվող ճաշերի քանակը հասնելու յե 2.185.000-ի: Այս թիվը վորոշելիս յեղել են նրանից, վոր այն տեղերում, վորտեղ ծավալված է հասարակական սնունդը (Իվանովո-Վոդնեսենսկ, Լենինգրադ), նա իր շրջագծի մեջ առնում է քաղաքային բնակչութեան 10—15⁰/₀-ը: Հինց այդ ել դրված է հնգամյակի վերջում բաց թողնված ճաշերի քանակը վորոշելու հիմքում: Քաղաքային բնակչութեան 10—12⁰/₀-ն ընդգրկելու համար պահանջված յերեք միլիոն ճաշի է ժողանդի ճաշարաններում հնարավոր յեղած յերկու միլիոն ճաշերի աարբերութեանը կազմող մոտ մեկ միլիոն ճաշը պետք է ծածկվի ի հաշիվ ար-

դյունաբերական կոռպորացիայի դանադան տեսակների, ի հաշիվ բուժհատային գործի, տները ճաշ բաց թողնելու է ի հաշիվ այն մասնավորի, վորին բաժին է մնալու բաց թողնվող ճաշերի 10—15⁰/₀-ից մոջ ավելի:

Հնգամյակը թանգարժեք, միջակ է հժանագին ճաշերի փոխհարաբերութեանն մեջ նախատեսում է առաջխաղացում դեպի հժանագին մաշերի փակարկում, միջակ տեսակի ճաշերի քանակը մեծացնելու է թանգարժեք ճաշեր բաց թողնելու գրութեանը կայունացնելու կողմը:

Յեթե ներկայումս հժանագին ճաշերի քանակը կազմում է ճաշերի ընդհանուր քանակի 40⁰/₀, միջակ տեսակինը 50⁰/₀, իսկ թանգարժեքը 10⁰/₀, հնգամյակի վերջում պատկերն այլ է լինելու. հժանագին ճաշին բաժին է ընկնելու 25⁰/₀, միջակին 60⁰/₀, թանգարժեքին 15⁰/₀: Հնգամյակի այդ ընթացքը միանգամայն ճիշտ է, քանի վոր ներկայումս ել մի շարք տեղերում շատ պարզ կերպով արտահայտված է հժանագին ճաշերի անկման ընթացքը է միջակ տեսակի ճաշերի աճումը—կատարելապես բնական մի յերևույթ, վորը կապված է բանվոր դասակարգի գրութեան ընդհանուր բարելավման հետ: Այդ գրութեանն ամբողջովին համապատասխանում է ժողովրդական անտեսութեան ընդհանուր հնգամյակի հետ, վորով քանվորի միջին աշխատավարձը բարձրանում է 50⁰/₀-ով:

Հնգամյակով նախատեսվում է հժանագին է միջակ ճաշերի գները աասնելու առկոսային իջեցում կատարել: Իհարկէ այդ վորոշումը կարող է իրագործվել այն դեպքում միայն, յեթե հումուլթի գները նույն մակարդակի վրա մնան:

Ճաշի հասարակական սննդի շրջանառութիւնը հնգամյակի վերջին հասնելու յի որական 879 հազար ուրբու, նույնքան ել բուֆետինը և 100.000 ու կիսաֆաբրիկատներէ վերաբերյալ, վորոնք բաց են թողնվելու թե բաշխիչներին և թե տներին: Այդ գործըն ապագայում փայլուն կերպով զարգանայու յի սպառողական կոոպերացիայի յուրաքանչյուր մթերային խանութ հանդիսանալու յի խոհանոց գործարաններէ և խոշոր ճաշարաններէ կիսաֆաբրիկատներէ համար իբրև բազա:

Սակայն այդ դեռ բավական չե: Հասարակական սնունդը ծավալելու յի նաև մեր հեռավոր ծայրամասերում, այնտեղ, վորտեղ նրա մասին վոչ մի գաղափար չունեն: Միջին Ասիայում Ուզբեկստանը նույնպէս ճաշարաններէ և խոհանոց գործարաններէ խիստ աճում կտա: Ծայրամասերի յուրաքանչյուր տեղում, վորտեղ արդյունաբերական կենտրոններ են կառուցվելու, զարգանալու յի հասարակական սննդի հզոր ձեռնարկութիւններէ աշխատանքը: ՌՍՓԽՀ-ում հասարակական սնունդն աճելու յի 3760⁰/₀ ուղ, Ուկրայնայում 4000⁰/₀ ուղ, Բելոռուսիայում—3750⁰/₀ ուղ, Ուզբեկստանում—1.000⁰/₀ ուղ:

Միթե այդ չի հնչում իբրև ապագայի յերաժըշտութիւն, միթե այդ ցույց չի տալիս, թե ինչպիսի կորուրդներէ մեր յերկրում բանվորներէ բարեկեցութիւնն արդյունաբերութիւն ծավալման հետ միասին աճում ե:

Յեզ միթե կարելի յի իրեն խնդիր առաջադրի իրագործելու այդ վիթխարի պլանը, առանց դրա հետ միասին աշխատանքի այդ բնագավառի համար վարժ և վորակավոր բանակ նախատեսել:

Մենք մեր ճաշարաններէ և խոհանոց գործարաններէ համար վորակավոր բանվորական ուժի խրատագուլնս աժամ ենք ապրում: Ամբողջ Միութիւն մեզ հաշվվում ե միմիայն 6000 խոհարար, և նրանցից թերևս միմիայն կեսն ե աշխատանքի համար պիտանի, մնացածներն արդեն բավականաչափ ապառել են իրենց ուժերը պլիտայի մոտ, հյուծվել են և ամենուրեք ապագայում անցնելու յին կենսաթողակի: Հասարակական սննդի ծավալման հնգամյա պլանը պետք ե բանրացվի կուլինար մասնագետներէ, կազմակերպիչներէ, խոհարարներէ և վորակավոր բանվորներէ պատրաստման և վերապատրաստման աշխատանքով: Հընգամյա պլանն աշխատանքի այդ պատասխանատու բնագավառին պատվավոր տեղ ե հատկացում: Հինգ տարվա ընթացքում պետք ե պատրաստել 14.000 մարդուց ավելի և արդյունաբերութիւն համարյա մեկուկէս հազար կուլինար-տեխնիկ-կազմակերպիչներ և նույնքան ել խոշոր մասշտաբի վարչատնտեսական աշխատանքներ: Հնգամյակի պլանը միմիայն ուսուցման համար նախատեսում ե 9 միլիոն ուրբլի և 5 միլիոն ուրբլի ֆաբրիկա-գործարանային աշակերտութիւն զարոցների կառուցման համար:

Այս ե այն պատկերը, վորը բացվելու յի մեր առաջ հնգամյակի առաջին վարյանսը: Սակայն նրա մշակման պրոցեսում նոր և ավելի լայն հեռանկարներ են բացվում: Ժողտնտիտորհը, հնգամյակը քննելիս անհրաճեշտ ե համարել արդյունաբերական հատկացումները մեծացնել դարձյալ 78 միլիոն ուրբլով:

Կոոպերացիան պլանը քննելիս հնարավոր ե համարել տեղերում կոոպերատիվային ցանցի հետ միա-

սին զգալիորեն մեծացնել իր հատկացումները ևս 40 միլիոնով: Այսպիսով արդեն այդ յերկու փաստերն անհրաժեշտ են համարում հնգամյակը ճշտորեն մշակելիս վորոշել այն վոչ թե 156 միլիոն, այլ 252 միլիոն ու առանց տրանսպորտի, վորն իր հնգամյակում հասարակական սննդի գործի մեջ և դնում ևս 23 միլիոն ուղբի:

Յեթե պլանավորման առաջին տարիներին կյանքը յինթադրածից առաջ և անցել, ուրեմն պետք է սպասել, վոր հնգամյակում կյանքն ավելի խոշոր քայլեր և անելու, և հասարակական սննդի հնգամյա պլանը արդեն ցույց և տալիս նրա ծավալումը, վորպես ժողովրդական տնտեսության խոշոր ճյուղերից մեկը:

Զի կարելի ժխտել, վոր նոր շինարարությունը, և մանավանդ նրա զարգացման ավելի արագ տեմպը սերտորեն պետք է կապվի հասարակական սննդի արտադրանքի վորակի հետ: Մեզ մոտ կան անթիվ թերություններ: Հենց աշխատանքի սխառմը, ինչպես ամեն մի նոր գործում ունի բազմաթիվ թերություններ: Հնգամյա պլանն իր ամբողջ ծավալով դնում է վորակի հարցը, և առանց այդ պրորբեմը լուծելու, քանակական աճման հարցերը չնչին չափով անգամ չեն կարող վոչ վոքի բավարարել: Այստեղ հասարակական սննդին ուղեության և հասնում գիտությունն ու աշխատանքի գիտական կազմակերպումը: Այդ բնագավառում մեծ աշխատանք և կատարում Մննդա գիտական խորհուրդը, վորտեղ տեսականորեն մշակվում է սննուհղը աշխատանքի առանձին խմբերին հարմարեցնելու խնդիրը: Պետք է համապատասխան սննուհղ մատակարարել մասնագործին, կառուցողին, մտա

72-04845 (62181)

ղագործին, խորհրդային ծառայողին, Պետք է տալ մթերքների այնպիսի փոխհարաբերություն և այնպես պատրաստել այդ փոխհարաբերությունը, վորպեսզի տվյալ խմբի յուրաքանչյուր աշխատավոր ստանա հատկապես այն, ինչը վորկարող է վերականգնել նրա ուժերը և առաջ բերի որպանիզմում հարկ յեղած օնակցիան: Փոքր խնդիր չենա և հասարակական սննուհղը հարմարեցնել սպառողի ճաշակին և անցկացնել նրան ընտանիքի մեջ: Այդ խնդիրները պետք է լուծվեն հնգամյակի լուծման պրոցեսում:

Հասարակական սննուհղը դուրս է յեկել մեծ ճանապարհի վրա, նա իր վերելքումն է գտնվում, և նրա զարգացման յուրաքանչյուր նոր քայլը, աշխատավորների համար մի նոր հաղթանակ է, վորն անկասկած բանվորի կենցաղի և ընտանիքի մեջ նորություն է մտցնում և ազատագրված բանվորական ընտանիքին հնարավորություն է տալիս հասարակական շինարարության նորանոր ուժեր արամադրելու:

Գ Լ Ո Ի Խ II

ԱՌԱՆՑ ՀԱՍԱՐԱԿԱՅՆՈՒԹՅԱՆ ՎՈՉ ՄԻ ՔԱՅԼ

Յեթե վերցնենք արդյունաբերական վորև քանակավառ, լինի դա տեքստիլ, մետաղագործական արտադրության, լինի դա ածուխի արդյունահանության, — այդ ամենը սերտորեն կապված է սպառող մասսայի հետ: Վատ ածուխի համար ֆարքիկաների և գործարանների ղեկավարներին են ձիգ տալիս. վատ չթի համար հայեոյիլու յե գրուզոյին, բանվորը, վորը խու-

նացող վերնաշապիկ ե հագել, վատ կաթսայի, վատ սկավառակի համար տնային անտեսուհին չի գովի: Այստեղ կա վորոշ փոխազդեցութիւն, վորոշ կապ, — սակայն յի՞թե մոտենանք հասարակական սննդին, այդ կապը, այդ փոխազդեցութիւնը հազար անգամ ավելի յի, հազար անգամ ավելի ամուր ե և արտահայտվում ե զգալիորեն ավելի հիվանդագին յիղանակով: Յե՛վ իրոք, յերբ ճաշարանն որական հազար ճաշ ե բաց թողնում, հազար անգամ էլ նրա սանդուխտով մարդիկ են անցողաբձ անում: Այդ մարդիկ ճաշ են վերցնում, թիչ են խմում, ճաշարանում նախաճաշում են և անմիջապէս գաղափար են կազմում նրա արտադրանքի վորակի մասին: Յուրաքանչյուր որ 1000 մարդ իր ստամոքսով ճանաչում ե հասարակական սնունդը, նրա մասին դատողութիւն ե տալիս, նրա մասին ճաշարանից դեպի ֆարքիկան, գործարանը, ցեխը լավ կամ վատ կարծիք են տանում հետները: Այսպէս ե հասարակական սննդի բնույթը: Իսկ մի՞թե բանվորական մասսայի հետ հազարավոր թիւերով կապված չե նաև ֆարքիկայում կամ գործարանում հենց ճաշարանն ստեղծելու մոմենտը: Վերցնենք ամենասովորական փաստերը, վորոնք ամեն քայլափոխի հանդիպում են ֆարքիկաներում և գործարաններում: Ահա Իվանովո-Վոզնեսենսկի նահանգում մի խուլ անկյուն, որինակ՝ Պիսցովոն: Այդ Պիսցովայում կա մանածագործական մի մեծ ֆարքիկա, և ահա առաջին անգամ, կամ թե այն ժամանակ, յերբ փչում ե շշակը, վորը լուր ե տալիս, թե հասիլ ե հերթափոխութեան ժամը, մենք նկատում ենք թի ինչպէս բակում, գերանների վրա և նրամց շուրջը բանվորները յերկա-

թաթիթեղե բաժակներով յիւսցրած շուր են խմում և հենց այդ տեղ հետը վորեւե բան են ուտում, — վորը մի կտոր հաց, վորը մի այլ բան: Պատկերը բավականին անմխիթար ե: Պարզ ե, վոր այդ բանվորներն իրենց դժգոհութեանն արտահայտում են այդպիսի զրրութեամբ: Նրանք այդ մասին խոսում են ցեխերում: Իժգոհութեանն անցնում ե ամբողջ ֆարքիկային: Պարզ ե, վոր դործը փոխադրվում ե արտադրական խորհրդակցութեան: Արտադրական խորհրդակցութեան մեջ այս կամ այն բանվորը հանդես ե գալիս անելով տեղին դիտողութիւն: Եինչպէս կարելի յի հարց դնել և աշխատանքի արտադրականութեան հասնել, յերբ մեր սննդի պայմանները միանգամայն անպետք են: Այսպէս ե հասունանում հասարակական սննդի անհրաժեշտութեան հարցը, և այդ միտքը փոխադրվում ե ցեխը, ցեխից — արտադրական խորհրդակցութիւն —, արտադրական խորհրդակցութիւնից — բանվորական լայն կոնֆերենցիա և այնտեղ այդ հարցը բարձրանում ե արդեն ձևակերպված յիղանակով: Մենք տեսնում ենք, թի ինչպէս այդ հարցուր և հազարավոր մարդկանց շահերը սերտորեն միմեանց են հյուսվում — կանոնավոր կերպով սնվելու անհրաժեշտութեան մեկ հիմնական կետում: Այդ հարցերն սկսում են ձրնագնդի պէս հետզհետ մեծանալ, ընդգրկել ֆարքիկաների և գործարանների ամբողջ հասարակայնութիւնը, և ամենաջածից սկսում ե ճնշում տեղի ունենալ բանվորական մասսայի կողմից, վորը պահանջում ե իր կարիքները բավարարել: Այդ հասարակ որինաչը ցույց ե տալիս, թի ինչպէս հասարակական սննդի հարցը բնականորեն և միանգամայն որինաչափ ե և

ընդհանրապես կապված է հասարակայնության հետ։ Արատադրական կոնֆերենցիան վորոշում է հանել՝ միջոցներ ձեռք առնել բանվորների կարիքները բավարարելու համար ճաշարան կազմակերպել։ Այդ բանաձևը գնում է քաղխորհուրդ, գործկոմ, ցննություն և առնվում, ապա տեղափոխվում է պլանային մարմինների նիստերը, սկսում են արդեն հարց դնել միջոցներ գտնելու մասին։ Բանվորների բանաձևն սկսում է ավելի կոնկրետ ձևեր ընդունել։ Արդեն ուղղակի հարց է դրվում՝ ով պետք է այդ գործի համար միջոցներ հատկացնի։ Սկսում են հաշվել։ Կենտրոնական բանվորական կոոպերացիան տալիս է այսքան, բանվորների կենցաղը բարելավող ֆոնդը պետք է տա այսինչ գումարը, քաղխորհուրդն ու արդյունաբերությունը—այսինչ միջոցները։ Մենք արդեն տեսնում ենք, թե ինչպես բանվորներին կերակրելու անհրաժեշտություն այդ փոքրիկ հարցը կենդանի կերպարանք է ստանում և նոր մարդկանց, նոր կազմակերպությունների ինչպիսի մասսա յե քաշվում այդ գործի մեջ։

Վերցնենք ուշադրություն խիստ արժանի մի որինակ, վորի մեջ բանվորական մասսաների ճնշման տակ կազմակերպությունները հասարակական սննդի դարդացման համար ստիպված են յիդել դիմել մի շարք կոնկրետ միջոցների։ Գործը տեղի յի ունեցել Նիժնի Նովգորոդում։ Ինչպես է այնտեղ առաջ գալիս բանվորների սննդի գործն՝ անմիջապես ցեխերում։ Յերբ խոհանոց-գործարանն իր առաջ խնդիր է դնում մուտք գործել մետաղագործական գործարան, ցեխերին ավելի մոտենալ, ճաշվա ընդմիջումին բան-

վորին տաք կերակուր տալ և այդ հարցերը դնում է գործարանային կազմակերպությունների առաջ։ նրանք ավելի քան սառը վերաբերմունք են ցույց տալիս այդ գործին։ Այն ժամանակ սկսում են գործել ցածրից։ Սկսվում է բանվորական ցեխային ժողովներից, կապված քաղխորհրդի հաշվետվության հետ։ Բանվորներն իրենք են սկսում հարց բարձրացնել հասարակական սննդի մասին և վորովհետև այդ հարցը հասունացած է, ուստի, բնականաբար, բանվորների ամբողջ մասսան համառ կերպով սկսում է պահանջել ցեխերում բաշխիչներ բանալ։ Մարմովոյի տեղական կազմակերպությունները հարկադրված են լինում այդ աշխատանքով պարագել, և խոհանոց-գործարանից կերակուրը սկսում են ցեխերը տանել տերմոտներով։ Ներկայումս խոհանոց-գործարանի 4½ հազար ճաշը բաշխվում է Սորմովոյի մետաղագործներին։ Այս որինակը պարզ և շոշափելի կերպով վկայում է այն մասին, թե հասարակական սնունդն ինչպիսի խորն արմատներ է գցել մասսայի մեջ, թե նա ինչպես անխղի կերպով կապված է բանվորական լայն հասարակայնության հետ։

Ահա Կազանի կյանքից դարձյալ մի որինակ։ Զի կարելի ասել, վոր Կազանը արդյունաբերական մեծ կենտրոն է։ 1926 թվին կանանց կոնֆերենցիան սկսեց քննություն առնել յերեխաներին դպրոցներում կերակրելու հարցը։ Յերեխաները տաք կերակուր չեն ստանում։ Պատգամավորական կոնֆերենցիան կայացնում է մի շարք վորոշումներ թե՛ յերեխաների սնունդը պետք է համարել խիստ կարևոր մի գործ, վոր կոպերացիան և հասարակական սննդի թաթարական

բաժանմունքը պետք է յերեխաների սննդի ծավալման գործում ամեն տեսակի ոգնությունն ցույց տան ճողանդին և վոր դպրոցներում յերեխաների սննդի գործն առաջին հերթին պետք է կազմակերպվի բանվորական բաժնեներում: Գործն անցնում է քաղաքային խորհրդին: Կազմվում է հատուկ հանձնաժողով, և այն հետևանքն է ստացվում, վոր Կաղանի դպրոցների 700 յերեխաներն սկսում են տաք կերակուր ստանալ:

Այդ որինակներից պետք է սույն յիզրակացությունը հանել, վոր հենց ճաշարաններ բանալու միտքը, նույնիսկ առանց նախապատրաստական աշխատանքի, սերտորեն կապվում է լայն հասարակայնության հետ:

Ինչ՞եւ բանվորներն իրենք այդպես շահագրգռված են հասարակական սննդով:

Այդ, իհարկե, վոր միայն այն պատճառով, վոր ինչպես առածն է ասում. «սովը սուփրա չի», այլ այդ իրոք ունի իր անտեսական խորը պատճառները: Պրոֆ. Սարուսիլինի և մեր մյուս անտեսազետների մի շարք ուսումնասիրությունները ցույց են տալիս, վոր այն մարդը, վորը քիչ աշխատավարձ է ստանում, սննդի համար ավելի յի ծախսում, քան նա, ով ավելի շատ աշխատավարձ է ստանում: Այսպես, որինակ, յիթե մեկն ստանում է 80 ուրբի, իսկ մյուսը՝ 40, դրանցից 40 ուրբի ստացողը սննդի համար ծախսում է 50 $\frac{1}{10}$, այսինքն՝ 20 ռ, իսկ 80 ռ ստացողը ծախսում է իր աշխատավարձի մեկ յերրորդը: Խորհրդային հանրապետությունների մեր Միության մի շարք տեղերում կատարված հետազոտու-

թյուններն այդ դրությունն հաստատել են: Հետեւապես կարելի յի այն յիզրակացությունը հանել, վոր աշխատավորների քիչ աշխատավարձ ստացող խմբերը խիստ շահագրգռված են նրանով, վոր սննդի համար ծախսվող գումարը պակասեցվի, և դրա յելքը նրանք գտնում են հասարակական սնունդը ծավալելու մեջ:

Սակայն բանը միայն այդ չէ: Սարուսիլինի ուսումնասիրությունները ցույց են տալիս նաև մի այլ մոմենտ: Քիչ աշխատավարձ ստացողը միանգամայն այլ կերակուր է ուտում, քան նա, ով ավելի յի ստանում: Մեր կերակուրը բազկացած է սննդի յերեք հիմնական տարրերից՝ սպիտակուցային նյութերից, ճարպային նյութերից և ածխաջրերից: Պրոֆ. Սարուսիլինն իր կատարած ուսումնասիրությունների հիման վրա տալիս է հետևյալ աղյուսակը.

Մինչև 100 ուրբի աշխատավարձ ստացողը գործ է ածում՝ 77 գր. սպիտակուցային նյութ, 43 գր. ճարպային նյութ և 375 գր. ածխաջրեր: 150 ուրբի ստացողը գործ է ածում 104 գր. սպիտակուցային նյութ, 55 գր. ճարպային նյութ, 454 գր. ածխաջրեր: 200 ռ. ստացողը՝ 148 գր. սպիտակուցային նյութ, 100 գր. ճարպային նյութ և 500 գրամից ավելի ածխաջրեր.

Ուրեմն, նայած իր բյուջեյին, աշխատավորն իր կերակրի բաղադրիչ մասերը փոփոխման է յենթարկում, եժանացնելով այդ կերակուրն ի հաշիվ սննդի ավելի լիարժեք մթերքների—սպիտակուցային և ճարպային նյութերի պակասեցման: Այսպես է ասում գիտությունը: Սակայն և կյանքը՝ մեր ամենորոյա գիտությանը յենթակա փաստերով մեզ համոզում է, վոր բանվորը սննդի գործով խստորեն շահագրգռված է, և

վոր նրա նյութական դրությունը հսկայական նշանակութիւն ունի իր սննդի գործին: Անհրաժեշտ և նաև մատնանշել այն հանգամանքը, վար արտադրական աշխատանքի վրա իր յեռանդի վերջ մասն սպասող բանվորի առողջութիւնը զգալի չափով կախված է սննդի հետ, ահա թե ինչու բանվորները խստորեն շահագրգռված են հասարակական սննդի գործով ուրեմն հասկանալի յի, թե ինչու հասարակական սննդի վերաբերյալ մասսաների մեջ մուտք գործած այդ միտքն այդպիսի կենդանի և ուժեղ արձագանք է գտնուում:

Կարծող և արդյոք մեզ բավարարել այդ ինքնահոս հասարակայնութեանը: Իհարկե լոջ: Անհրաժեշտ է այդ հասարակայնութեանը կազմակերպել, նրան վորեհ ձև տալ: Առանց դրան, նաև չի կարող այդ անմիջական ոգուտն ունենալ, ինչ վոր անհրաժեշտ է հասարակական սննդին: Իբրև որինակ, վերցնենք թեկուզ հենց մեր մամուլը: Ամեն որ վորեհ թերթում կարելի յի մեր ճաշարանների աշխատանքի վերաբերյալ ահագին քանակութեամբ դիտողութիւններ ի հանդիպել: Սակայն յիթե վերլուծման յենթարկենք այդ դիտողութիւնները և խմբերի բաժանենք, մենք կնրկատենք միմիայն յերկու հիմնական դիժ, վորոնց այդ դիտողութիւնները վերաբերում են: Առաջին խմբին վերաբերում են այդ դիտողութիւնները, վորոնք խոսում են հասարակական սնունդն ամբողջելու անհրաժեշտութեան մասին, այն մասին, թե այս ինչուայոնը, ֆարբիկան կամ գարծարոնը ճաշարաններ չունեն. յերկրորդ խմբին վերաբերում են այն դիտողութիւնները, վորոնք խոսում են մեր ճաշարաններում տեղի ունեցող թերութիւնների և նույնիսկ անկարգու-

թիւնների մասին: Սակայն համարյա միանգամայն գոյութիւն չունեն այդպիսի դիտողութիւններ, վորոնք ավելի խորը թափանցին հասարակական սննդի հարցերի խորքը, վորոնք ցույց տան, թե ինչպես պետք է գործին ոգնութեան հասնել այս կամ այն դեպքում, աշխատանքը լավացնելու ինչպիսի կոնկրետ միջոցներ կան: Ի՞նչ է ասում այդ: Ամենից առաջ այն, վոր լայն մասսան վերջի վերջ ինքը չգիտե, չի ուսումնասիրել ճաշարանների վնչ աշխատանքի պայմանները, վնչ նրանց դժվարութիւնները, վնչ էլ նրանց սխալները. այդ պատճառով էլ նա ի վիճակի չէ մամուլի հջերում ցույց տալ հասարակական սննդի գործին կազմակերպչական ոգնութիւն հասցնելու միջոցներ:

Մենք լիակատար իրավունք ունենք ասելու, վոր հասարակական սնունդը վոչ մի քայլ չպետք է անի առանց հասարակայնութեան և պետք է խոստովանել, վոր վարչատնտեսական պերսոնալը, արհեստակցական կազմակերպութիւնները դեռ իսկական վոչ մի աշխատանք չեն կատարել՝ կազմակերպված հարարակայնութիւն ստեղծելու: Այժմ արդեն կառուցվում են 1,000, 200 ճաշ բաց թողնող մեծ խոհանոց գործարաններ, սակայն դեպի այդ գործը քիչ հասարակայնութիւն է քաշված: Լավագույն դեպքում բանվորական մասսային կոչ են անում այդպիսի ճաշարաններ հիմնել և հասարակական սննդի ու մեր ճաշարանների կենցաղային նշանակութեան մասին մի շարք լավ բաներ են ասում, պրծավ գնաց. մինչդեռ՝ թե ինչ հոգամաս պետք է հատկացնել ճաշարան պատրաստելուն, ինչպես պետք է կառուցել այդ ճաշարանը, այս-

պիսի հարցեր ուսումնասիրութեան ժամանակ վոչ մի խոսք չի լինում այն մասին, վոր ճաշարանի նախագիծը պետք է քննութեան առնվի բանվորների մասնակցութեան, վոր բանվորական ժողովներում պետք է ծանոթացնենք այդ նախագիծի հիմնական կողմերին, և այդ իհարկն, վատ է:

Գ Լ ՈՒ Ե III

ԱՌԱՆՁԻՆ ՎԻՃԱԿՈՒՄ

Չնայած վոր հասարակական սննդի բնույթը սերտորեն կապված է բանվորական լայն հասարակայնութեան հետ, սակայն ճաշարանների և խոհանոց-գործարանների շուրջը հասարակայնութեանը դեռևս չափազանց թույլ է կազմակերպված: Վոչ մի կերպ չի կարելի դո՛ւ լինել այն դրութեամբ, վոր տիրում է տեղերում: Հասարակական սննդի մեր ձեռնարկութեանը դեռևս իրենց աշխատանքում խիստ առանձին վիճակի մեջ են: Վերցնենք թեկուզ Իվանով-Վոզնեսենսկը: Այդտեղ կա մեծ խոհանոց-գործարան, վորն որական/ 15,000 ճաշ է բաց թողնում. բոլոր խոշոր ֆաբրիկաներն ունեն կենտրոնական խոհանոց-գործարանի բաշխիչներ. և ահա Իվանով-Վոզնեսենսկի խոհանոց-գործարանում այնպիսի աշխատանքի վերաբերյալ ԲԳՏ-ի կատարած հետազոտութեանը ցույց է տվել, վոր այդ մեծ և խոշոր գործի շուրջը կազմակերպված հասարակայնութեան գոյութեան չունի, և այս բանը հաստատվում է այդ գործարանի յերեք տարվա աշխատանքից հետո: Հետդիտակ գործարանում ալ տա-

դրանքի վորակը վատացել է, գործարանը վերակառուցվել է, նոր շինարարութեան է կառուցվել, պատրաստվել են մթերքների նոր պահեստարաններ: Ժամանակ է յեղել, վոր գործարանը 8,000 ճաշի փոխարեն բաց է թողել 18,000 ճաշ: Քաղաքում լուրեր են տարածվել, վոր շոգեխանութեանը կերակուր յեփելը վատ է անդրադառնում մթերքի վրա և առաջ է բերում մասսայական ստամոքսային հիվանդութեաններ: Բանվորական հասարակայնութեանն իմացել է արդյոք վոր այդ լուրերը դատարկ բաներ են: Ի՞ժախտարար վոչ: Այդ մասին իմացել է գործկոմը, քաղաքային խորհրդի նախագահութեանը, աջակցութեամբ կոմիտեն, սակայն բանվորական լայն մասան կապված չի եղել խոհանոց-գործարանի կյանքի հետ, չի իմացել այդ գործարանի դժվարութեանները, ծանոթ չի յեղել այդ գործարանի աշխատանքում առանձին թերութեաններ առաջացնող պատճառներին և դրա հետևանքով բողոքներ ու դժվարութեաններ է առաջացել: Վոչնչով ավելի լավ դրութեան մեջ չեյին նաև գործարանային բաշխիչները: Նրանք սահմանափակ կյանք են ունեցել, և հասարակայնութեանը նրա շուրջը չի կազմակերպվել: Պեղոց, հերթեր, մի շարք դեպքերում սանիտարական կանոնների խախտում, տաք կերակրի պակաս, — այդ ամենը տեղի յի ունեցել այն պատճառով, վոր բանվոր դասակարգը ժամանակին այդ անկարգութեանների առաջը չի առել, լավ և մտածված խորհուրդ չի տվել:

Լավ չի դրված գործը նաև Մոսկվայում, ճաշարանների հետազոտութեանը ցույց է տալիս, վոր յեթի նույնիսկ ձեռնարկութեաններում կան ճաշարա-

նային հանձնաժողովներ, նրանք նույնպես միաձուլված, միացված չեն, նրանց ղեկավարող չկա, և նրանք չգիտեն թե իրենք ինչ պետք է անեն:

Սոկոլնիկի ուսյունում հասարակական սննդի ճաշարանային հանձնաժողովների աշխատավորների համար բաղված դասընթացները ճաշարանային հանձնաժողովների անդամների և տնտեսավարող մարմինների միջև խորն անտապոսիքով առաջ բերին:

Շատ հաճախ հենց շնորհիվ այն հանգամանքի, վոր բանվորական ճաշարաններում ոգնության կանչված ճաշարանային հանձնաժողովներն այնքան էլ հրահանգված չեն, չգիտեն ինչպես մոտենան աշխատանքին, — վարչությունը նրանց վրա նայում և իրեն ծանր բեռի վրա, վորից հարկավոր է վորքան կարելի յե շուտ ազատվել: Տնտեսավարները գերադասում են առանձին աշխատանքը: Ծաշարանային հանձնաժողովների անդամների ունեցած սխալ մոտեցումն էլ ավելի յե ամրապնդում այդ տեսակետը:

Ահա օրինակ, ինչ է գրում «Ուժողսննդի» նախագահ ընկ. Ստարոբոգոտովը. «Ամբողջ դժվարությունը նրանումն է, վոր ճաշարանային հանձնաժողովների անդամներից վոմանք ծայրահեղության մեջ են ընկնում և իրենց ամբողջ ջանքերը գործ են դրնում ճանձն ուղտ դարձնելու»: Որինակ, գեպքեր են յեղել, վոր ամանների յերեսում մի յերկու տասնյակ փչացած վարունգ են յերևան բերել և վորոշում են կայացրել, թե ամբողջ վարունգները անպետք են և պետք է Ց տակառ վարունգն անմիջապես ղեն ածել: Այդ բանը ճաշարանների աշխատավորների նախաձեռնությունը մեռցրել է:

Թվում է թե այդպիսի փաստը տնտեսական կազմակերպություններն այլ կերպ պետք է ըմբռնեյին: Այդ փաստն ավելի շուտ ասում է, վոր անհրաժեշտ է ճաշարանային հանձնաժողովներին անդամների հետ միասին աշխատել, վորպեսզի կարելի լինի նրանց դաստիարակել և սովորեցնել ճիշտ մոտեցում ունենալ գործին, սակայն դժբախտաբար, այլ յեղրակացություն և հանվում, վերջը մենք տեսնում ենք, վոր բանվորական հասարակայնությունը յետ է մղվում ճաշարաններից և միշտ էլ այդ ճաշարանները փասվում են:

Միմիայն յերբ բանվորների և բանվորուհիների լայն խավերը ճաշարանների կյանքին, նրանց զբվարություններին և նեղություններին տեղյակ կլինեն, միմիայն այն ժամանակ բանվորական մասսան բանվորական մասսաները կկարողանան ճաշարաններին ոգնության հասնել, և կատարելապես կանհետանա այն թշնամական քննադատությունը, վորն այժմ տնտեսավարներին այդպես խտտրեն հարվածում է:

Բանվորներն ու աշխատավորուհիներն այնպես խիստ կերպով շահագրգռված են հասարակական սրնընդով, վոր վախենալ նրանց աշխատանքին մոտեցնել, նշանակում է հասարակական սննդի խնդիրները չհասկանալ:

Գործարանում, Փաբրիկայում և շախտում պետք է գտնել հետաքրքրվող ոգնականների կենդանի կադրեր: Այդպիսի կադրեր ստեղծելը բավականին հեշտ է: Մենք լսում ենք միևնույն պատճառաբանությունը՝ թե աշխատող չկա, ակտիվը ծանրաբեռնված է, և ինչպես դրողվի ճաշարաններով և բաշխիչներով: Սա-

կայն միթե անպայման անհրաժեշտ և աշխատանքի մեջ քաշել հին ծանրաբեռնված կազրերին և նոր, թարմ ակտիվ չստեղծել ճաշարանների և խոհանոց-գործարանների շուրջը: Իսկ դրա համար բավական և ղեկավար աշխատանքի մեջ քաշել կոոպերատիվ ակտիվից միմիայն մեկ յերկու մարդու Պետք և ստեղծել, պետք և դաստիարակել հասարակական սննդի աշխատավորների այդպիսի նոր կազրեր, մասնավանդ, վոր աշխատանքի այդ նոր բնագավառը յեթե վոչ ավելի, գոնն պակաս ուշադրության արժանի չի, քան ամեն մի այլ աշխատանք, վորն արդեն ունի լայն ճյուղավորված բանվորական հասարակայնություն:

Գ Լ ՈՒ Խ IV

ԽՈՂԱՆՈՑ-ԳՈՐԾԱՐԱՆՆԵՐԻ ՅԵՎ ՃԱՇԱՐԱՆՆԵՐԻ ՇՈՒՐՋԸ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՎԱԾ ՀԱՍԱՐԱԿԱՅՆՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԶԵՎԵՐԸ

Մոհանոց-գործարանների և ճաշարանների շուրջը կազմակերպված հատրակայնություն ստեղծելը վորոշ մտածված պլան և պահանջում, Պետք և ստեղծել վարից վեր առանձին մասերից բաղկացած, այդ մասերը միմյանց հետ կապող, և վորոշակի կենտրոն ունեցող մի շինք, վորի կենտրոնն իր վրա վերցնի ղեկավարման նախաձեռնությունը: Կազմակերպված հասարակայնության ամենաստորին քշիջը ճաշարանային հանձնաժողովն և Մինչև այժմ մարդիկ դեպի ճաշարանային հանձնաժողովի սխալ մտեցում են ու-

նեցել: Նրանք այն յերակիտն են ունեցել, վոր ճաշարանի կյանքով ամենից շատ շահագրգռված են նրանք, ովքեր այնտեղ ճաշում են: Այդ պատճառով էլ ճաշարանային հանձնաժողովները կազմվում էյին ճաշողների կազրից: Այդ այն հեռուանքն էր ունենում, վոր ճաշարանային հանձնաժողովներն ունենում էյին հոսուն կազմ: Վոմանք հեռանում էյին, նրանց վոխարեն նոր մարդիկ էյին գալիս: Աշխատանքի մեջ հաջորդականություն չկար: Ստեղծվում էյին յերեք, չորս, վեց մարդուց բաղկացած հանձնաժողովներ, իսկ վերջ ի վերջո աշխատում էր նրանցից վորեւ մեկը, իսկ կոլեկտիվ, վորպես այդպիսին արդեն գոյութուն չուներ: Ամենից առաջ պետք է այդ նախապաշարումից հրաժարվել: Յեվ իրոք, ճաշարանը գտնվում է բանվորական առյոնում, առավելապես նրանում ճաշում են այս կամ այն ֆաբրիկայի կամ գործարանի բանվորները: Ամենից շատ շահագրգռված են այն բանվորները, վորոնք անընդհատ թելերով կապված են այդ ճաշարանի հետ, իբրև բանվորական կոլեկտիվ, քան այն առանձին մարդիկ, վորոնք նրանում ճաշում են: Գործը հենց այդպես էլ պետք է կազմակերպել, վորպեսզի ամենոր ճաշարանի կյանքին հսկեն բանվորներն այն ֆաբրիկայի, վորը շահագրգռված է իր ճաշարանի աշխատանքի բարելավման գործով: Այդպիսի մտեցումը միանգամից հնարավորություն կտա ճաշարանային հանձնաժողովը պլանային կարգով ծավալել և մինչև վերջը հասցնել իր աշխատանքը: Ճաշարանային հանձնաժողով կազմակերպելիս կարևոր և ներս քաշել բանվորների նոր շերտ, վորը դեռևս ծանրաբեռնված չէ այլ հասարակական աշխատանքով, այդ հանձնաժո-

դովի գլուխը կանգնեցնելով կոտայերաւիվ ակտիվից մեկ յերկու ընկերներն: Ճաշարանային հանձնաժողովը իրեն հիմնական ինչորք եւ առաջադրում բանվորական ճաշարանի վրա անմիջական հսկողութիւնն եւ դիտողութիւնն ունենալ, այլ եւ մտակա Ֆարքիկայից ամեն ասակի ոգնութիւնն կողմակերպել:

Ճաշարանային հանձնաժողովի անդամները աշխատանքի պրոցեսում հասարակական սննդի կազմակերպման բովանականաչափ փորձ եւ վերելքներ են կուտակում. ե հետագայում ճաշարանային հանձնաժողովների անդամներից կարելի յե սահղծել այնպիսի մարդիկ, վորոնք ի վիճակի կլինեն աշխատել հասարակական սննդի բնագավառում, ճաշարաններում ե խոհանոց-ճաշարաններում:

Մակայն չե՞ վոր բացի միմիայն ճաշարանի մասին հոգ տանելուց, անհրաժեշտ ե տվյալ բանվորական ռայոնում կամ քաղաքում ավելի լայն կերպով մտտենալ հասարակական սննդի գործին: Միմիայն մեկ գործարանի կամ Ֆարքիկայի ճաշարանային հանձնաժողովն արգեն այդ խնդրից գլուխ հանել չի կարող: Պետք ե կարողանալ հաշիւ առնել հասարակական սննդի վերաբերյալ բանվորների բոլոր կարիքները, պետք ե կարողանալ այս կամ այն հատկացումները մտցնել այդ գործի զարգացման մեջ, պետք ե սննդի ճաշարաններին առաջին անհրաժեշտութիւն միջկէքներ մատակարարելու մեջ, ե ի հարկի, այդ խնդրից գլուխ կարող ե հանել միմիայն քաղաքային խորհրդին կից գոյութիւնն ունեցող հասարակական սննդի սեկցիան կամ յենթասեկցիան:

Այն տեղերում, վորտեղ հասարակական սննդի

ցանցը բովանականաչափ զարգացած ե, կամ վորտեղ խոհանոց-գործարան գոյութիւնն ունի, այնտեղ անհրաժեշտ ե կազմակերպել հասարակական սննդի ինքնուրույն սեկցիա:

Ինքրոցական աշխատանքի հարցերով հետաքրքրվում ե ժողովրդական կրթութեան սեկցիան, առողջապահութեան հարցերով՝ առ. քաժնի սեկցիան, բանվորների խանութային ցանցով՝ կոտայերացիան—կոտայերաւիվ առևտրական սեկցիան: Միմիայն հասարակական սննդն ե քաղաքային խորհրդի գործունեյութեանից դուրս մնում: Իրանք դատարկ խոսքեր չեն: Խորհրդային Հանրապետութեանների ամբողջ Միութեան մեջ գոյութիւնն ունեյին հասարակական սննդի միմիայն յերեք յենթասեկցիա, ըստ վորում նրանց աշխատանքը չափազանց թույլ եր: Ճիշտ ե, Պենդայում հասարակական սննդի յենթասեկցիան բովանականաչափ աշխատանք եր կատարել, սակայն այդ միմիայն մի յեզակի դեպք ե, վորն իրավունք չի տալիս այդ գործում հաջողութիւններ մատնանշելու:

Միմիայն այն ֆարքիկաների ե գործարանների բանվորները, վորոնք շահագրգռված են իրենց ճաշարանների կազմակերպմամբ ե կյանքով. հանդիսանում են այն կազմերը, վորոնք կարող են ամենից ոգտակար լինել: Վորովհետեւ քաղխորհրդի անդամները հանդիսանում են իրքե խորհրդային իշխանութեան ներկայացուցիչներ, նրանց՝ հասարակական սննդի յենթասեկցիայի մեջ միացածների պարտականութիւնների մեջ պետք ե մտնի՝ ճաշարանային հանձնաժողովների աշխատանքի ղեկավարութիւնը, ճաշարանների գործունեյութեան պլանային հետազոտութիւնը

հասարակական սննդի նոր ձեռնարկումները մշակումը, ճաշարաններին մթերքներ հայթայթելու հոգսը և լայն մասսաների մեջ հասարակական սննդի գործի համար կենդանի ազխատացիա մղելը: Քաղաքային խորհրդին կից գոյութուն ունեցող հասարակական սննդի սեկցիան ճաշարանների և խոհանոց-գործարանների շուրջը բանվորական հասարակայնութուն կազմակերպելու գործում յերկրորդ անհրաժեշտ աստիճանն է: Սակայն այդ յերկու ձևերով հասարակական սննդի գործը բավարարվել չի կարող: Մյուս և պլանային աշխատանքը, միջոցներ ձարելու աշխատանքը—վոչ միայն քաղաքային խորհրդի, այլև արդյունաբերութայն և բանվորների կենցաղը բարելավելու տեղական ֆոնդերի ու կոոպերացիայի—և նոր ճաշարաններ կազմակերպելու հարցերը, սվյալ բանվորական ռայոնի շուկայի ծավալը մշակելու հարցերը: Այդ արդեն ավելի ընդհանուր խնդիրները պետք է դրվեն տեղերում հասարակական սննդի գործին ոժանդակող կոմիտեյի վրա: Աջակցութայն կոմիտեյների կարճ ժամանակվա գոյութայն աշխատանքի փորձը արդեն ցույց է տվել նրանց ամբողջ կինսունակութունն ու անհրաժեշտութունը: Վերջինսնք թեկուզ Իվանովո-Վոզնեսենսկի որինակը: Շնորհիվ մեկ ֆարրիկայի կառուցման աջակցութայն կոմիտեյի Իվանովո-Վոզնեսենսկին անցավ յերկրորդ ֆարրիկան բացելուն՝ Ռոդնիկայում և նույնպես նոր յերեք միավորների կառուցելուն—Շուչում, կինշմում և Վիչունգում: Շնորհիվ աջակցութայն կոմիտեյի աշխատանքի ստեղծվեց հասարակական սննդի ձեռնարկութունների մի յուրահատուկ բուն: Մինչև այժմ աջակցութայն կոմիտեյները կազմակերպված են այն-

պես, վորպեսզի կարելի լինի լուծել միմիայն մեր առաջ դրված հիմնական խնդիրը—հասարակական սննդի իբրև կաարելագես նոր գործի, դարգացման համար միջոցներ գտնելու խնդիրը: Ներկա մոմենտում, յերբ դրվում է վոչ միայն կառուցելու հարցը, յերբ դրվում են հասարակական սննդի դարգացման գործում համապատասխան պլանի մշակման հարցերը, անհրաժեշտ է մի փոքր այլ տեսակի աջակցութայն կոմիտեյներ ստեղծել: Տեղերի պրակտիկայում դերակառուցում են ամեն տեսակի կազմակերպութայնները— գործկոմի, քաղխորհրդի, կոոպերացիայի, պլանային մարմինների և այլն/ներկայացուցիչներից կազմված աջակցութայն կոմիտեյները: Ներկայիս հիմնական խնդիրն է արդեն այդ կազմի մեջ մտցնել գաղգյանի բանվորների նոր կադրեր:

Միանգամայն բնական է, վոր այդ բանվորները իրենց հիմնական միջուկով պետք է լինեն արդեն հասարակական սննդի սեկցիայում աշխատող քաղաքային խորհրդի անդամներ: Այդ ժամանակ նրանք իրենց աշխատանքի ամբողջ փորձը կբերեն աջակցութայն կոմիտեյն և դրանով գործին ամենամեծ ոգուտը կտան:

Այդպիսով խոհանոց գործարանների և ճաշարանների շուրջն իբրև կազմակերպված բանվորական հասարակայնութայն յերեք հիմնական ձևեր են հանդիսանալու՝ ճաշարանային հանձնաժողովը, հասարակական սննդի սեկցիաներն ու յենթասեկցիաները և աջակցութայն կոմիտեյները:

Այնպիսի ռայոնի համար, վորտեղ խոհանոց-գործարաններ չկան և կա միայն ճաշարանների՝ ճյուղավորված ցանց, այդպիսի ձևը միանգամայն բավական

ե. իսկ այնտեղ, վորտեղ կա խոհանոց-գործարան, անհրաժեշտ է խոհանոց-գործարանի շուրջն ստեղծել հասարակական մարմին—ճաշարանային հանձնաժողովներ—նույն անդամները թվից, վորոնք դուրս են բերված բաշխիչներին կից գոյություն ունեցող ճաշարանային հանձնաժողովներէց: Աշխատանքի այս փորձը դեռ չափազանց նոր է, սակայն նա ի վանովո-Վոդնենսկում արդեն ցույց է տվել իր կենսունակությունը: Վերջին յերեք ամիսները ընթացքում, Իվանովո-Վոդնենսկում բաշխիչների շուրջն ըստեծված է ճաշարանային հանձնաժողովների ցանց և իր խոհանոց-գործարանի շուրջը ճաշարանային հանձնաժողովները անդամներից ստեղծված է աջակցութեան բջիջ: Այդ բջիջն ունենում է պլենումներ, վորտեղ մըշակման են յենթարկվում թե բաշխիչները, և թե խոհանոց-գործարանի բոլոր հարցերը և այդ իրական հնարավորություն է տալիս բաշխիչները ունեցած բոլոր թերութեանները անմիջապես կապել խոհանոցի աշխատանքների հետ:

Գ Լ Ո Ւ Ե V

ՃԱՇԱՐԱՆԱՅԻՆ ՀԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎՆԵՐ

Բանվորական հասարակայնութեան ստորին ողակը—ճաշարանային հանձնաժողովը—ամենակարևոր ողակն է: Այդ ողակը չունենալու դեպքում անհնար է ճաշարանների աշխատանքը ճիշտ հիմքերի վրա դնել: Սրանից առաջ արդին ասվել է, վոր ճաշարանային

հանձնաժողովներ պետք է կազմակերպել անմիջապես այն ձեռնարկութեաններում, վորոնց սպասարկում է տվյալ ճաշարանը: Սակայն և հնարավոր է այնպիսի մի դրութեան, յերբ միևնույն ճաշարանը սպասարկում է մի քանի գանազան ձեռնարկութեանների: Ի՞նչ պետք է անել տվյալ դեպքում: Այդ ժամանակ պետք է վարվել այսպես, ներկայացուցիչներին վերցնել գործարաններից, իսկ հիմնական միջուկը վերցնել այն գործարաններից, վորը տվյալ ճաշարանում ամենից շատ ճաշողներ ունի: Նույն այդ գործարանից անհրաժեշտ կլինի ճաշարանային հանձնաժողովի կազմի մեջ մտցնել նաև Ֆարբիկա-գործարանային կոմիտեյի ներկայացուցիչներին: Ճաշարանային հանձնաժողովի կազմի մեջ պետք է մտնեն այն բանվորներն ու աշխատավորները, վորոնք առաջուց ուրիշ աշխատանքի հետ կապված չեն: Շատ ավելի լավ կլինի ստեղծել իր սեփական ակտիվը, վորը ծանրաբեռնված չլինի մի այլ աշխատանքով: Հանձնաժողովի անդամների քանակը վորոշվում է տեղում 7-ից մինչև 13 մարդ, նայած հասարակական սննդի ձեռնարկութեանների ուժին և սպասարկվող ձեռնարկութեանների քանակին: Որինակ, յեթե ճաշարանը սպասարկում է յերեք ձեռնարկութեան, պետք է վերցնել 15 մարդուց վոչ պակաս, այնպես, վոր յուրաքանչյուր ձեռնարկութեանից 5 մարդուց պակաս չլինի:

Հանձնաժողովի զուգը պետք է կանգնած լինի յեռակը՝ կազմված գործարկումի, ձեռնարկութեան, կանանց հանձնաժողովի և կոմյերիտիութեան ներկայացուցիչներից: Իսկ ինչպիսի պետք է ընտրել մնացած կազմը: Դրա համար առաջին հերթին պետք է հրա-

վերել ճաշարանների կյանքով հետաքրքրվող բանվոր-
ների ընդհանուր ժողով, և այդ ժողովում ընտրել
հանձնաժողովի անդամներին: Անհրաժեշտ է
ամեն զնով աշխատել, վոր հետագայում ճաշարանա-
յին հանձնաժողովների անդամները հաշվետու լինեն
այն բանվորների առաջ, վորոնք իրենց ընտրել են և
ճաշարանի կյանքին նրանց տեղյակ պահեն: Այն դեպ-
քում, յերբ ճաշարանը շատ խոշոր ձեռնարկութուն է
սպասարկում, ձեռնառու յե ընտրութունները կատար-
ել ցեխային ժողովներում, նախորք այդ խնդիրը
համաձայնեցնելով ֆարքիկա-գործարանային կոմիտե-
ների հետ: Ըստ վորում անհրաժեշտ է մտածել, վոր
բանվորներն ընտրվեն զանազան հերթափոխութուն-
ներից:

Սակայն շատ հաճախ այնպես է պատահում, յերբ
ճաշարանն ամբողջած չի լինում վորևէ ձեռնարկու-
թյան, և նրա հաճախորդների կոնստիտուցիանը խիստ
բաղմազան է լինում: Այդ դեպքում անհրաժեշտ է ա-
ռաջվա տեսակետից նահանջել և բավականանալ ճա-
շորների ժողովից ընտրված ճաշարավային հանձնա-
ժողովի ընտրութուններով, ըստ վորում ճաշարանա-
յին հանձնաժողովի կազմի մեջ պետք է մտցնել քա-
ղաքային խորհրդին կից հասարակական սննդին կից
հասարակական սննդի սեկցիայից մի պատգամավոր
և հանձնաժողովի կազմի մեջ մտցնել այդ սեկցիային
ամբողջած մի պատգամավորուհու: Սխալ կլիներ ըն-
տրված ճաշարանային հանձնաժողովին փոխել իբ-
անդամներին նեղ շրջանակում: Այդ պատճառով ճաշա-
րանային հանձնաժողովին իրավունք է տրվում կո-
ոպտացիայի կարգով իր կազմի մեջ ընդունել ճաշող-

ներից կամ բանվորների կանանցից մի քանիսին, վո-
րոնք կցանկանան մասնակցութուն ունենալ ճաշա-
րանային հանձնաժողովի աշխատանքին:

Ճաշարանային հանձնաժողովի անդամներն իրենց
աշխատանքը վարում են անհատորեն, իրենց հիմա-
կան աշխատանքից դուրս յեղած ազատ ժամանակ
ճաշարանում հերթապահութուն ունենալու միջոցով,
իբրև հասարակական կամավոր աշխատանք, չստանա-
լով դրա համար լրացուցիչ վարձատրութուն: Ծաշա-
լով դրա համար լրացուցիչ վարձատրութունն ճաշա-
րանային հանձնաժողովը յեղած փորձի, ճաշարանի
կյանքի վերաբերյալ դիտողութունների փոխանակ-
ման, ճաշարանում գործը կազմակերպվելու հետ կապ-
ված բոլոր հարցերը մշակման յենթարկելու համար
հրավիրում է իր պլենումները: Այդպիսի պլենումներ
հանձնարարվում է հրավիրել տարեկան չորս անգա-
մից վոչ պակաս: Ծաշարանային հանձնաժողովները
պետք է իրենց կյանքը սերտորեն կապեն արտադրա-
կան խորհրդակցութունների հետ, վորպեսզի կարո-
ղանան ամբողջ սպասարկող անձնակազմին քաջել ճա-
շարանը լավացնելու աշխատանքի մեջ: Այդ հանգա-
մանը փոխադարձ ձիշտ հարաբերութուն է ստեղ-
ծում ճաշարանին սպասարկող անձնակազմի և ճաշա-
րանային հանձնաժողովի միջև:

Ծաշարանային հանձնաժողովին պետք է պարզ
լինի իր աշխատանքի նպատակը, և նա պետք է այդ
աշխատանքում իր դերը լավ վորոշի: Դրա համար
աշխատանքում իր տեղյակ լինի այն խըն-
այդ հանձնաժողովը պետք է տեղյակ լինի այն խըն-
դիրներին, վորոնք զբվում են հասարակական սննդի
առաջ, և իր աշխատանքում նա պետք է յինի հենց
այդ գլխավոր խնդիրներից: Համառոտ կերպով թվինք

այդ խնդիրները: Ժողովրդական հոմիսարները Խորհուրդը հիմնական խնդիր և գրել սնունդը մոտեցնել աշխատավորների բյուջեյին. հետևապես ճաշարանային հանձնաժողովի խնդիրը պետք է լինի հետևել, վորպեսզի գները ճաշարանում չբարձրանան, և աշխատանքի աճող շրջանում ուղղված լինի այդ գները իջեցնելուն. Տարեց տարի սոցիալիզմի շինարարութունը բանվորների ուժերի ել ավելի լարում և պահանջում: Աշխատանքի արտադրականության հետ սերտ կերպով կապված է բանվորի ստացած կերակրի վորակն ու արժեքը: Ճաշարանային հանձնաժողովի առաջ խնդիր և գրված հատուկ ուղադրութուն դարձնել բանվորներին բաց թողնվող կերակրի վորակի և արժեքի վրա: Չպետք է թույլ տալ, վոր բանվորը սահմանված բաժնից պակաս ստանա, չպետք է թույլ տալ, վոր բանվորն արտադրության վրա վատնած իր ուժերը չվերականգնի: Ժողովրդական հոմիսարների Խորհուրդը խնդիր և գրել մեր ճաշարանների առաջ յերեխաններին սպասարկել: Ճաշարանային հանձնաժողովները պետք է իրենց ճաշարանի առաջ հարց դենն յերեխաններին տաք նախաճաշ տալ կամ բանվորների յերեխանների համար կազմակերպել հատուկ մանկական բաժին, իսկ իր ձեռնարկության մեջ հարց դենը դրա համար միջոցներ գտնելու: Ճաշարանային հանձնաժողովի անդամներն այդ նույն հարցերը պետք է ցածրից առաջ մղեն բողոքային խորհրդում: Բայց խնդիրը միմիայն բանվորին կերակրելը չէ այլ այն, վոր կարելի լինի հասարակական սնունդը մըտցնել բանվորական ընտանիքների մեջ:

Այդ տեսակետից «Ժողովուրդ»-ն ուսումնասիր-

րում և բանվորական ընտանիքներին արտոնյալ գներով ճաշ բաց թողնելու հարցը: Բացի դրանից, ճաշարանների վարչութունը պետք է տնտեսական մարմինների առաջ հարց հարուցի ի հաշիվ բանվորների աշխատավարձի արտոնյալ գներով ճաշի տալոններ բաց թողնելու մասին: Սակայն գործնականում ձեռնարկութունների տնտեսավարները արգելք են հանդիսանում այդ բանը կյանքում անցկացնելու, չնչին քանակությամբ տոմսեր են գնում, նրանց արժեքի զանձման ժամկետներ չեն նշանակում, այլ ուղղակի տալոնների արժեքը դուրս են գալիս հենց առաջին աշխատավարձից (Իվ.-Վոդնեսինսկ). մյուս կողմից ճաշարանների ադմինիստրատորները սիրով չեն գնում այդ ձեռնարկությանը, տալոնները վերավաճառելու ժամանակ յեղել են չարարկումների գեպքեր: Ճաշարանային հանձնաժողովները պետք է այդ խնդրով լուրջ զբաղվեն և իրենց արհկազմակերպության միջոցով այդ հարցը մտցնեն ձեռնարկութունները: դրա հետ միասին պետք է վոչ միայն անշեղորեն հետևել, վորպեսզի ճաշարանների տնտեսավարները կատարեն այդ կարգադրութունը, այլ դրա հետ միասին ճաշի արժեքի այնպիսի կալիլուլացիա կատարել, վորպեսզի կարելի լինի տուն տարվող ճաշերի քանակի համեմատ ճաշի գինը ղեղձել: Այդ հարցերը դեռ բավականաչափ ուսումնասիրված չեն. տեղերում անհրաժեշտ է նրանց վրա լուրջ ուղադրութուն դարձնել և իր նախաձեռնութունը յերևան բերել:

Այդ բանում առանձնապես մեծ ոգնութուն կարող է յին թույլ տալ աշխատավորուհիները. ահա թե ինչու առանձնապես կարևոր է ճաշարանային հանձ-

նաժողովների անդամների թվի մեջ ավելի շատ աշխատավորուհիներ քաղելու համար ճաշարանների դեկավարները զուրկ են լինում նախաձեռնություններից և ձեռնարկություններից: Վերջիններք այսպիսի մի ուրիշակ, ոգոստոսի կեսին սեխ ու ձմերուկը շուկա յի գալիս: Ձմերուկն արժեհում է 20—30 կոպ: Բանվորի համար դժվար է ամեն օր ձմերուկ առնելը, թեև բոլոր շուկաներում լիքը ձմերուկ է, իսկ յերբ մեր ճաշարանն էս մտնում, այնտեղ ձմերուկի հոտն անգամ չկա: Մեր վարիչը չի մտածել, վոր կարելի յի եժան դնով մի պարտիա ձմերուկ գնել և առանձին բաժիններ անելով բաժինը 3 կոպեկով ծախել, վորը չափազանց աշխատելի կղարձներ ճաշը: Նույնը նաև պառուհիների սեզոնին, ձկնեղենի սեզոնին և այլն: Այստեղ ճաշարանային հանձնաժողովի անդամները կարող են յերևան բերել ստեղծագործական նախաձեռնություն և զրգել վարիչին ճաշարանի աշխատանքի մեջ զգալի բարելավումներ կատարելու:

Ամենից առաջ աշխատանքը պետք է այնպես կազմակերպել, վորպեսզի ճաշարանային հանձնաժողովները կարողանան աշխատանքի և որապահությունների ճիշտ բաշխման միջոցով անդադար դիտել հասարակական սննդի ձեռնարկության կյանքը: Ինչպես պետք է այդ բանը կատարել: Գործը ճիշտ հիմքերի վրա դնելու համար անհրաժեշտ է, վոր ճաշարանային հանձնաժողովը այդ աշխատանքի վերաբերյալ բոլոր կարգադրություններին և հրահանգներին տեղյակ լինի: Այդ հանձնաժողովը պետք է գիտենա այն, ինչ վոր տնտեսավարը և այդ աշխատանքում ձևոք բերի տնտեսական հմտություն: Վերջին ժամանակներս

Մոսկվայում բացվել են ճաշարանային հանձնաժողովների աշխատավորների դասնթացներ: Այդ չափազանց ոգտակար մի նախաձեռնություն է: Այդ դասնթացների ծրագրերը մեծ չե, սակայն նա դադար է տալիս մթերքները պահպանելու, հասարակական սննդի խնդիրների, ձեռնարկության ոգտագործման մասին և դրանով, իհարկե, հանձնաժողովի անդամներին հնարավորություն է տալիս ծանոթանալ այն աշխատանքին, վոր կատարում է ճաշարանի վարչությունը: Այդ դասնթացները հանձնաժողովի անդամների մեջ առաջ են բերում հսկայական հետաքրքրություն, և այդ բացատրվում է նրանով, վոր միմիայն այդ դասնթացները կարողացան նրանց ցույց տալ, թե ինչպես և ինչ պետք է անեն նրանք:

Պետք է աշխատել, վոր ճաշարանային հանձնաժողովի անդամներն իրենց աշխատանքն այնպես բարելավել, վորպեսզի նրանք ճաշարանի բոլոր շենքերում ել լինեն: Նրանք պետք է հսկողություն ունենան թե խոհանոցի վերաբերյալ, թե պետք է լինեն մատանում, պետք է հետևեն, թե ինչպես են պահպանվում մթերքները, ապրանքը ճիշտ է դաբաված, շենքը չոր է, թե վոչ, մատաններում ոգի հոսանք կա: Նրանք պետք է մթերքները կաթսայի մեջ քցելիս, բաժինները բաշխելիս ներկա գտնվեն: Ճիշտ հիմքերի վրա դրված բանվորական հսկողությունը կարող է ամբողջովին հրապարակ հանել այն գողությունները, վորոնք դեռևս շարունակ մեր ճաշարաններում տեղի յեն ունենում:

Ճաշարանային հանձնաժողովները պետք է ընդունեն այն բոլոր բողոքները, վորոնք ամենից առաջ

անցնում են ճաշարանային հանձնաժողովների ձեռքով: Ճաշարանային հանձնաժողովների անդամները առանձնապես իրավունք ունեն քննելու թե արկղ մտնող և թե անձամբ ձեռքը հասնող բոլոր բողոքները, պետք է առաջին հերթին միջոցներ ձեռք առնել, վորպեսզի այդ բողոքները քննվեն և անհետևանք չմնան: Բացի դրանից, նրանք պետք է ղեկավարեն նաև իրեն՝ սպառողին: Հաճախ է պատահում, վոր սպառողը միանգամայն անիրագործելի պահանջներ է անում, և յերբեմն էլ խուլիգանավարի յի իրեն պահում ճաշարանում: Մանավանդ հաճախ են պատահում այսպիսի դեպքեր. ճաշարանի վորևէ աշխատողի ծառայությունից հեռացնում են, ուղարկում են աշխատանքի բորսա, իսկ քիչ ժամանակից հետո նա դալիս է ճաշարան, սկսում է այնտեղ կռիվ բարձրացնել, յերբեմն էլ վորևէ պատճառ է հնարում վարկաբեկելու այն ճաշարանը, վորտեղ ինքը առաջ աշխատել է: Այստեղ ճաշարանային հանձնաժողովի խնդիրն այն է, վոր նա կարողանա քաղաքավարի և հանգիստ կերպով հանգստացնել բողոքող սպառողին, վորպեսզի նրան մերկացնի, և հարկ յեղած դեպքում ճաշարանից դուրս բերել նրան, յիթե նա անկարգություն և խուլիգանություն է անում:

Չափազանց կարևոր է նույնպես ճաշարանային հանձնաժողովներ կազմակերպելու հենց սկզբին. հանձնաժողովների անդամներին բացատրել վարչության նկատմամբ իրենց ունեցած պարտականությունները և իրենց աշխատանքների բնույթը: Այդ անելու համար պետք է ամենից առաջ յուրացնել այն հիմնական կանոնը, թե ճաշարանային հանձնաժողովի անդամ-

ները իրավունք չունեն խառնվելու վարչական կարկաղրություններին: Եթե նրանք վորևէ սխալ բան են նկատում, պետք է յուրաքանչյուր բանվորի նկատողություն չսնեն: Նրանք պետք է իրենց դիտողությունները միմիայն հայտնեն այն ավագին, վոր ի տրամադրության տակ է գտնվում ավյալ աշխատանքը, վորպեսզի համապատասխան միջոցներ ձեռք առնվեն. այլապես կարող են հանձնաժողովի անդամների և աշխատողների միջև ընդհարումներ առաջանալ, իսկ դրանից վոչ մի ոգուտ չկա:

Ենի վերջապես, ճաշարանային հանձնաժողովի անդամներին պետք է հիշեցնել, վոր նախքան գործի քննությունը չպետք է ազմուկ բարձրացնել, թե չէ ճաշարանային հանձնաժողովի անդամներն այդպիսի հիվանդություն ունին: Նրանք վորևէ փաստ նկատելիս, առանց նրան լավ քննելու, իրենց անփորձության պատճառով: առանց վորևէ չարամտադրության ազմուկ են բարձրացնում, մինչդեռ բոլորովին հարկավոր չէր այդպես վարվել:

Այդպիսով հենց աշխատանքի սկզբից ճաշարանային հանձնաժողովներին անդամները պետք է լավ հրահանգվեն, իսկ նրանց պարտականությունների միջև սահմանագիծ անցկացնել, և նրանք պետք է զիտենան, մանագիծ անցկացնել, և նրանք պետք է աշխատեն: Այդ գործին թե ինչ մեթոդներով պետք է աշխատեն: Այդ գործին հետևելը տնտեսավարների հիմնական խնդիրն է, և յիթե այդպես լինի, այդ դեպքում տնտեսական մարյիթի այդպես լինի, այդ դեպքում տնտեսական մարյիթի և ճաշարանային հանձնաժողովների աշխատանքում հետագայում վոչ մի թյուրիմացություն չի կարող լինել:

Յուրաքանչյուր կողպերատիվ ունի իր վերստու-

գիչ հանձնաժողովը: Վերստուգիչ հանձնաժողովը ունի
իր խնդիրներն ու իր աշխատանքի ընդլայնը, սակայն
տվյալ ուսյոնական կոոպերատիվին կից գոյություն
ունեցող ճաշարանային հանձնաժողովի և վերստուգիչ
հանձնաժողովի աշխատանքի մեջ պետք է անպայման
վորհե կապ լինի, վորը պետք է անցնի վերստուգիչ
հանձնաժողովի կողմից՝ ճաշարանային հանձնաժողով-
ների անդամներին արվող առաջադրությունների գծով:
որինակ, վերստուգիչ հանձնարողովը պարզում է պա-
հետում մթերքների չորանալու և փշրվելու մեծ առ-
կաս, վորը որինական նորմայից անցնում է: Վերստու-
գիչ հանձնաժողովը այդ անց է կացնում իր ակտիվի
մեջ, սակայն նա չի կարող հասկանալ այդ յերևույթի
առաջ գալու բոլոր պատճառները: Այդ դեպքում նա
հնարավորություն ունի հանձնարարել ճաշարանային
հանձնաժողովին պարզել այդ պատճառները և հետա-
գայում հետևել իր վորոշումը կատարելուն, և ճաշա-
րանային հանձնաժողովը պետք է այդ բանը կատարի:
Սակայն բացի այն խնդիրներից, վորոնք անմիջորեն
կապված են արտադրության հետ, բացի այն մոմեն-
տի ուսումնասիրությունից, վորոնք անմիջապես կապ-
ված են մթերման խոհանոցային սնտեսության, պա-
հետի տնտեսության հետ, ճաշարանային հանձնաժո-
ղովը պետք է վերահսկի մթերքները կաթսայի մեջ
քցելու և հետևի, վորպետքի պահետի տեղեկագիրը,
վորն ամեն որ գրվում է, ամբողջապես համապատաս-
խանի բաց թողնվող մթերքների քանակին: Շատ հա-
ճախ է պատահում, վոր տեղեկագրում գրված են լի-
նում ուրիշ մթերքներ, իսկ բաց են թողնում այլ տե-
ռակի մթերքներ, և այդպիսի փոփոխումը վորնչով չի

նկատվում, վորի հետևանքով պահետն ստուգելիս յե-
րևան են գալիս, թե պակասորդ և թե ավելորդ: Այ-
նուհետև ճաշարանային հանձնաժողովը պետք է հե-
տևի մթերքը մինչև կաթսան հասնելուն և մթերքը
կաթսայի մեջ քցելուն՝ համաձայն սահմանված նոր-
մաների: Բացի դրանից այդ հանձնաժողովը պետք է
հետևի, վոր սպառողն ստանա իրեն հասանելիք լրիվ
բաժինը: Այդ աշխատանքն առանձնապես կարևոր է,
վորովհետև մարդու անողջության համար այնքան
լուրջ նշանակություն ունեցող հասարակական սննդի
հիմնարկություններում տեղի ունեցող գողությունն
ավելի մեծ հանցանք է, քան տեքստիլ ձեռնարկու-
թյան կամ մթերքների խանութում կատարվող գո-
ղությունը: Իզուր չէ, վոր «Ժողանունդ» բաժնետիրա-
կան ընկերությունը վորոշում է կայացրել միջնորդու-
թյուն հարուցել համապատասխան մարմինների ա-
ռաջ հասարակական սննդի ձեռնարկություններում
տեղի ունեցող չարարիւթյան համար խտտացնել քրե-
յական պատասխանատվությունը:

Ճիշտ հիմքերի վրա գրված վերահսկողությունը
հսկայական նշանակություն ունի մեր սպառողին բա-
վարարելու և ճաշարաններում աշխատանքը լավաց-
նելու տեսակետից:

Ճաշարանային հանձնաժողովը կարող է հսկայա-
կան նշանակություն ունենալ նաև գործը ռացիոնալ
հիմքերի վրա դնելու տեսակետից, և այստեղ առաջին
տեղում գրվում է ցեխերի հարցը: Սպառողի շահի
տեսակետից ճաշի գինը վորոշելը հսկայական նշանա-
կություն ունի, և մեր ճաշարանային պրակտիկայում
մենք մի շարք խայտառակություններ ենք տեսնում:

վում և կերակուրն արագ և ճշտապահ կերպով մատակարարելուն, ինչպես և ճաշարանի աշխատողների բեռնվածութեանը, նրանց աշխատանքի արտադրականութեանը և նրանց ճիշտ ոգտագործելուն:

9. Հետևում և հաճախորդների վարմունքին և հասարակական անդորրութեանը խանգարելու և խուլիզանական դանազան արարքների դեպքերում դիմում և միջոցիայի մարմիններին:

10. Հետևում և մնացորդներն ու թափթփուկները լավագույն կերպով ոգտագործելուն:

11. Մասնակցում և ճաշարանի ծախսերի ուսումնասիրութեանը, և այդ ծախսերը պակասեցնելուն ձեռնարկումների ուսումնասիրութեանը, մասնավորապես հետևում և վառելիքի, լուսավորութեան և ջրի ուսցիտնալ ոգտագործմանը:

12. Հետևում և թե՛ ճաշարանի շինքերը և թե՛ ինվենտարը ժամանակին նորոգելուն, ժամանակին ամանները կլեկելուն:

13. Հետևում և ինվենտարի խելացի ոգտագործմանը և նրա չփչանալուն:

14. Հետևում և ճաշարանի շինքերի սանիտարական վիճակին, ինվենտարի մաքրութեանը, կերակուրը պատրաստելու և մատուցելու մաքրութեանը և հատուկ հագուստի մաքրութեանը:

15. Տնտեսական մարմինների առանձին հանձնարարութեաններով մասնակցում և ճաշարանների հետադոտութեաններին, կատարում և վերահսկիչ հանձնաժողովի առանձին հանձնարարութեանները. վորոնք արվում են տնտեսական մարմինների միջոցով:

16. Հետևում և, վոր ճաշարանի վարչութեանը լրագրական դիտողութեանների վերաբերյալ բացատրութեաններ տա, ինչպես և ստուգում և վարչութեանը քողոքների գրքերից և արկղներից ստացվող բողոքների վերաբերյալ հաշվետվութեանները:

17. Մասնակցում և իր ճաշարանի կուլտուր-կրթական աշխատանքների կազմակերպմանը—պատի լրագրի հրատարակում, բանվորների և ծառայողների (արհմիութեան հետ միասին) զեկուցումների և դասախոսութեանների կազմակերպում, ընթերցարանի բացեցնելուն, ճաշարանները զեղեցիկ կերպով զարգացնելը, մանավանդ հեղափոխական տոներին (լողունդներ, կանաչ, ծաղիկներ, դրոշակներ և այլն):

18. Պարզաբանում և իր ճաշարանի աշխատանքը և իր աշխատանքը՝ թե՛ ընդհանուր կոպերատիվ մտնում ու «ժողովուրդ» ժուրնալում, և թե՛ տեղական պատի թերթերում, ֆաբրիկաների և գործարանների ընդհանուր և պատգամավորական ժողովներում:

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՏԵԽՆԻԿԱՆ

1. Ճաշարանային հանձնաժողովն իր առաջին կազմակերպչական նիստում ընտրում և հանձնաժողովի քարտուղար, վորի վրա պարտականութեան և գլխավորում տնտեսական կազմակերպության հետ կապ պահպանել, հանձնաժողովների նիստեր հրավիրել, արձապահներ, հանձնաժողովի կատարել, հանձնաժողովի վորոշումները կատարել և ճաշարանային հանձնաժողովների քարտուղարների և անդամների խորհրդակցութեաններին մասնակցել:

2. Իր նիստերում, վոր պետք է տեղի ունենան յերկու շաբաթը մեկ անդամից վոչ պակաս ճաշարանային հանձնաժողովը լսում է իր անդամների ղեկուցումները, նրանց մեջ աշխատանքի բաշխում կատարելով, քննութեան է առնում իր ճաշարանի աշխատանքին, այդ աշխատանքի բարելավմանը վերաբերող հարցերը և լսում է ճաշարանի վարիչի ղեկուցումները:

Ծանոթ.—Նիստերի արձանագրութեանն են անպայման ուղարկվում են անտեսական կազմակերպութեանը:

3. Ճաշարանային հանձնաժողովը կազմում է իր աշխատանքի տարեկան պլանը և նրան կյանքում իրագործում է:

4. Ճաշարանի աշխատանքի վերաբերյալ սիստեմատիկ հսկողութեան ունենալու համար ճաշարանային հանձնաժողովին որպաահուլթյան որերն ու ժամերն իր անդամների մեջ բաշխում է նրանց հիմնական աշխատանքից դուրս յեղած ազատ ժամանակին:

Ծանոթ.—Ճաշարանի վորևե աչքի ընկնող տեղում պետք է կախել ճաշարանային հանձնաժողովի հերթապահանգամի ազգանունը ցույց տվող մի թուղթ:

5. Ճաշարանի աշխատանքի հարցերի վերաբերյալ ղիտողութեանները և առաջարկութեանները գրե առնելու համար ճաշարանի վարիչի մոտ պետք է պահվի ճաշարանային հանձնաժողովի մատյանը, վորտեղ հանձնաժողովի հերթապահ անդամը գրի յե առնում իր բոլոր ղիտողութեաններն ու առաջարկները:

6. Ճաշարանի և նրա առանձին անդամների աշխատանքում թերութեաններ յերեան բերելու դեպքում, հանձնաժողովի անդամն իրավունք ունի այդ մասին

հայանել միմիայն ճաշարանի վարիչին կամ նրա տեղակալին, բայց վոչ թե նրա շարքային աշխատավորներին:

7. Լուրջ թերութեաններ յերեան բերելու դեպքում հանձնաժողովի անդամը, բացի իր ղիտողութեանները մատյանում գրելուց, այդ մասին անմիջապես հաղորդում է անտեսական կազմակերպութեանը:

Աշխատանքում հաջողութեան ունենալու համար, անհրաժեշտ է, վոր ճաշարանային հանձնաժողովը վորոշ ժամանակի համար կազմի իր աշխատանքի պլանը, ամենից լավ կլինի յեռամայակներով. այնպես վոր կազմակերպչական ժողովից հետո հենց առաջին պլանումը կարողանա կազմած պլանով կատարված աշխատանքի մասին հաշվետվութեան լսել: Բացի դրանից, պետք է մասին հաշվետվութեանն և իր ճաշարանի ճիշտ բաշխում կատարել պարտականութեանների ճիշտ բաշխում կատարել հանձնաժողովի անդամների միջև, ըստ վորում շատ կարևոր է հաշվի առնել առանձին անդամների կենցաղային պայմանները և աշխատանքն ու հերթապահութեանները ժամանակն այնպես բաշխել, վոր հանձնաժողովի անդամները կարողանան այդ աշխատանքը կատարել, առանց իրենց սովորական պարապմունքներին մնասելու: Այդ չափազանց լուրջ աշխատանք է, վորում հանձնաժողովի անդամները աշխատանքը և հնարավորութեան չի տալիս նրանց ցրվելու: Կարևոր է նույնպես հաշվի առնել, թե հանձնաժողովի անդամները ինչ ժամանակ կարող են հերթապահութեան անել. այդ պատճառով ել կարևոր է հանձնաժողովի կազմի մեջ քաշել բանվորներին զանազան հերթապահութեաններին:

ԱԶԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ԿՈՄԻՏԵՆԵՐ

Տեղերի աջակցութեան կոմիտեները և կենտրոնի աջակցութեան խորհուրդը՝ հասարակական սննդի շուրջը հասարակայնութեանը կազմակերպելու գեղեցիկ ձև են: Հասարակական սննդի դարգացման գործում իր ժամանակին չափազանց խոշոր դեր է խաղացել Մոսկվայի աջակցութեան խորհուրդն ընկ. Յյուրուպայի նախագահութեամբ. այդ խորհրդի մեջ էլին մտնում պետական նշանակութուն ունեցող ամենախոշոր կազմակերպութիւնները և հիմնարկութիւնների ներկայացուցիչները: Չնայած, վոր 1926 թ. հասարակական սննդի խորհրդակցութեանը Յյուրուպան մատնանշեց, վոր կարելի չէր աջակցութեան խորհրդից ավելին ըստպասել, քան նա արել է, սակայն, յիժե քննենք նրա կատարած աշխատանքը, կարելի կլինի վորոշակի կերպով խոստովանել, վոր այդ խոսքերը բղխում են ընկ. Յյուրուպայի համեստութիւնից: Յեթե մենք ներկայումս հասարակական սնունդը պետական տնտեսութեան ամբողջ սխտեմի մեջ ենք մտցրել, յիժե մեր հասարակական սնունդը դրված է պլանային սկզբունքի վրա, հասարակական սնունդը դրանով իր կատարած աշխատանքի հետ միասին պարտավոր է աջակցութեան խորհրդին:

Աջակցութեան խորհուրդն առաջ է մղել այն բոլոր հարցերը, վորոնք հեշտացրել են հասարակական սնունդը կյանքի մեջ մտցնելուն: Վերցնենք թեկուզ պետութեան կողմից ժողսննդին տրվող արտոնութիւն-

ների հարցը: Այդ արտոնութիւնները հսկայական խթան են հանդիսացել հասարակական սնունդը ծավալելու համար: Կառավարութիւնը մի անգամից այն տեսակետի վրա կանգնեց, վոր չի կարելի հասարակական սննդի ձեռնարկութիւնների ցանցի վրա նայել իբրև առևտրական ցանցի վրա, աջակցութեան խորհրդի ազդեցութեան տակ գնահատելով այդ գործի պետական և հասարակական ամբողջ նշանակութիւնը, վորին պետք է թույլ տալ արտոնութիւնների սխտեմով ամբանալու: Աջակցութեան խորհուրդը կարողացավ կառավարութեանը բացատրել, վոր հասարակական սննդի զարգացման համար հարկավոր է վորոշ խթան և ժողսննդի արտոնութիւնները հանդիսացան հենց այդ խթանը: Սակայն բացի դրանից, աջակցութեան խորհրդի կազմին պատկանող ընկերները աշխատելով ամենաբարձր և ամենապատասխանատու պոստերում, պետական ամենամեծ գործում, մտնում էլին հասարակական սննդի գործի բոլոր մանրամասնութիւնների մեջ և քայլ առ քայլ նկատում էլին, թե ինչպես տեղերում նախաձեռնութիւններից ձեռքն էլին վերցնում, թե ինչպես այդ նախաձեռնութիւնը աստիճանաբար միս ու արյուն եր դառնում է փոխվում եր կենդանի գործի: Այդ բանն աջակցութեան խորհրդին հնարավորութիւն եր տալիս ընդհանրապես ամբողջ պետականութեան խողովակներով հասարակական սննդի հարցերն անցկացնել և միութեան մեջ հասարակական սննդի գործի դրութիւնը լավացնել:

Յեթե աջակցութեան խորհուրդը կենտրոնում այդպիսի խոշոր դեր է խաղացել, պակաս դեր չեն

խաղացել աջակցութեան այն կոմիտեաները, վորոնք կազմակերպել են տեղերում: Վերջինք թեկուզ մեզ ամենից մոտիկ Իվանովո-Վոզնեսենսկի որինակը: Մենք տեսնում ենք, թե նահանգական գործկոմի նախագահութեամբ ինչպես և աշխատում աջակցութեան կոմիտեան. այս կոմիտեան սկզբում կառուցում և մեկ խոհանոց-գործարան, ծավալում և բաշխիչների ցանցը, հասարակական սննդի հարցերը առաջ են մղում խորհրդային հասարակայնութեան բոլոր ուղիներով. նահանգական գործկոմը զգալի չափով միջոցներ և բաց թողնում հասարակական սննդի զարգացման համար. Իվանովո-Վոզնեսենսկի խոհանոց-գործարանից հետո սկսում են կառուցվել Վիչուզի և Ռոզնիկովի խոհանոց-գործարանները:

Իրանցից յերկուսն արդեն աշխատում են, իսկ յերրորդը պատրաստվում և աշխատել: Վերջապես կառուցվում են Շուչի խոհանոց գործարանն ու Սերիտայի ճաշարանը: Մենք տեսնում ենք, թե ինչպես Իվանովո-Վոզնեսենսկի նահանգում մեկ խոհանոց գործարանից սկսում և հասարակական սննդի բուն ստեղծվել: Վերջինք մի այլ որինակ—Բրյանսկը: Ստեղծվեց հասարակական սննդին աջակցող կոմիտե Բրյանսկում: Այդ կոմիտեան առաջ մղեց Բեժինսկի խոհանոց գործարանի հարցը: Մի շարք այլ որինակներ ցույց են տալիս միայն պատկերը: Այդ տեղի յի ունենում շնորհիվ այն հանգամանքի, վոր աջակցութեան կոմիտեյում նստած են այնպիսի ընկերներ, վորոնք զանազան խողովակներով կապված են պետական աշխատանքի հետ—նահանգական գործկոմի, նահանգական արհիստրուրդների նախագահները, կոոպի-

բացիայի և առաժիւնների ներկայացուցիչները. շնորհիվ դրա նախահաշիվներ կազմելիս սկսում են հաշվի առնվել հասարակական սննդի կարիքները: Մենք այսպիսի մի յերևույթ ենք նկատում. յերբ կազմակերպվում են աջակցութեան կոմիտեաներ, ամենակարճ ժամանակից հետո սկսում են առաջ գալ «Ժողանդի» տեղական բաժնետիրական ընկերութեաններ, վորոնք իրենց ձեռքն են վերցնում հասարակական սննդի գործը. լինելով բաժնետիրական ընկերութեաններ, նրանք հանգիստանում են՝ նպատակային բաժիններից պահեստի կապիտալ ստեղծելու ամենաճկուն, ամենահարմար ձևը, այնպիսի կապիտալ, վորի ոգնութեամբ կարելի յի ճաշարանների ծավալման գործը առաջ մղել:

Պետք է նկատել, վոր վերջին ժամանակներս կենտրոնի աջակցութեան խորհուրդը, ընկ. Յուրուպայի մանվանից հետո չի գումարվել. այդ հանգամանքը շատ կողմերով ընդհանրապես խանգարել և հասարակական սննդի գործին, քանի վոր վերևից մղում չը ստանալով, չեն կարողացել բավականաչափ լայն կերպով ծավալել իրենց աշխատանքը նաև տեղական աջակցութեան կոմիտեաները: Նրանց գործունեյութեանը շատ տեղերում կատարելապես մեռել և:

Սակայն պետք է կատարելապես հրաժարվել այն մտքից, թե աջակցութեան կոմիտեաներն իրենց դերը կատարել են, թե վոչ մի կարիք չկա, վոր նրանք գոյութեան ունենան: Հասարակական սնունդն այնքան սերտ կերպով կապված և մասսայի հետ, ըստ էյութեան այնքան հեռու յի կանդնած հասարակ առևտրական ցանցի գաղափարից, այնքան հասարակական ուշադրութեան և հսկողութեան և պահանջում, վոր այն

դեկտվար հասարակական մարմինը, վորն ուղղություն
ե տալիս հասարակական սննդին, ինչպիսին են աշակ-
ցության կոմիտեաները, խիստ անհրաժեշտ են:

Ինուս հանգուցյալ Յուրուսպան աշակցության
խորհրդում կատարելապես ճիշտ կերպով դրեց աշակ-
ցության կոմիտեաների կազմի փոփոխման հարցը: Մին-
չև այժմ այնպիսի դրություն եր տիրում, վոր աշակ-
ցության կոմիտեաների մեջ իրոք մտնում եյին շատ
կարևոր և ոգտակար մարդիկ, վորոնք կարող եյին
հասարակական սննդի բարելավման գործի մեջ շատ
բան մտցնել, սակայն այնուամենայնիվ այդ կոմիտե-
աները ունեցել են նեղ հիմնարկային բնույթ, քանի վոր
արտագրությունից իրենց կազմի մեջ բանվորներ չու-
նեյին:

Ներկայումս հասարակական սննդի խնդիրնեղը
զգալիորեն փոփոխվել են: Ձևանարկությունների ցան-
ցըն ընդարձակվել ե: Աշխատանքն այլ բնույթ ե ստա-
ցել: Ներկայիս խնդիրն ե վոչ միայն միջոցներ ճարել,
այլև գոյություն ունեցող ցանցի աշխատանքին ուղ-
ղություն տալ, խորն ուսումնասիրության յենթարկել
հասարակական սնունդն անմիջապես դեպի մասսանե-
րը տանելու հարցերը:

Այդ ամենն ամբողջ լրջությամբ դնում ե աշակ-
ցության կոմիտեաների կազմը դադրյալի բանվորներով
լայնորեն լրացնելու անհրաժեշտության հարցը:

Հասարակական սննդի գործում տեղի յե ունե-
նում շինարարության հսկայական պրոցես: Փայտերը
տնկված են մեր ապագա խոհանոց-գործարաններին և
ճաշարանների շուրջը, և անհրաժեշտ ե բանվորական
աչք, վորպեսզի կառուցման նկատմամբ ճիշտ հսկողու-

թյուն ունենա, թույլ չտալով այնպիսի սխալներ, վո-
րոնք շարունակ ստացվում են առաջին հերթին— շի-
նարարության որեկտի վերաբերյալ միջոցները դե-
րածախս կատարելու գործում: Մեր նոր շինարարու-
թյունը հասարակական սննդի գործում հենց այդ հի-
վանդությամբ ե տառապում. և այդ սխալների պատ-
ճառով վատնվում են հսկայական միջոցներ, վորոնցով
բազմաթիվ ճաշարաններ կարելի յե կառուցել: Այդ
բնագավառում աշակցության կոմիտեաների բանվոր-
ների մասնակցությունը միանգամայն անփոխարինելի
յե: Ամեն մեկին ծանոթ են կուսակցության կենտրո-
նական կոմիտեայի շրջաբերականի այն խոսքերը, վո-
րոնց միտքը կարելի յե արտահայտել հետևյալ ձևով:
«Հարգելի կազմակերպություններ, դեն շարտեք այն
միտքը, վոր ինքներդ, առանց բանվորների, ձեր ին-
ժիններների ոգնությամբ, ձեր կազմակերպած գիտո-
ղությամբ և հսկողությամբ դուք ի վիճակի կլինեք
ճիշտ կերպով կառուցել: Իուք պետք ե հենց կառուց-
ման պրոցեսում բանվորների ուղղորդությունը դարձ-
նեք դեպի այդ շինարարությունը, բանվորական ժո-
ղովներում քննության յենթարկեք վոչ միայն շինա-
րարության պլանները, այլև աշխատանքի ընթացքը,
ասում ե մեզ կենտրոնական կոմիտեն: Այդ մտքերն
ամենից ավելի կարող են վերաբերել հասարակական
սննդի գործին: 250-միլիոնանոց հսկայական շինարա-
րությունը հինգ տարվա ընթացքում, անշուշտ պար-
տավորեցնում ե քաշել բանվորներին աշակցության
կոմիտեաների մեջ և վոչ մի կասկած չկա, վոր այդ
մասնակցությունը առանձնապես գնահատելի յե մեր
աշխատանքը ճիշտ կերպով ծավալելու համար:

Սակայն ներկա մոմենտում ինչպիսի՞ խնդիրներ են դրված աջակցութեան կոմիտեաների առաջ: Այդ խնդիրները պետք է սահմանազօծել:

Առաջին մասի մեջ անշուշտ մանկու յի ուժերի մտքիլիզացիան և տեղական խորհրդային հասարակութեան ուղղորդութեանը հասարակական սննդի հարցերի կողմը դարձնելը. «Ժողսննդի» ձեռնարկումների ժողովրդականացումը՝ ճաշարաններում սնունդը գերտականորեն ռացիոնալ հիմքերի վրա դնելու բնագավառում և հասարակական սննդի հարցերին վերաբերյալ հատուկ զեկուցումների կազմակերպումը, տեղական մամուլի ոգտագործումը՝ հասարակական սննդի հարցերի վերաբերյալ պրոպագանդա մղելու և այդ հարցերը պարզաբանելու իմաստով, հասարակական սննդի զարդացմամբ շահագրգռված՝ տեղական հիմնարկութեանների և կազմակերպութեանների հետ սերտ կապ հաստատելը:

Ճաշարանների շինարարութեան համար ստացվող բոլոր միջոցները յերևան բերելը, և ժողովրդական սննդի զարգացման համար հատուկ գումարներ ճարելը, բանվորների կենցաղը բարելավելու ֆոնդի միջոցների բաշխմանը մասնակցելը՝ հասարակական սննդի գործի համար մաքսիմալ հատկացումներն ապահովելու իմաստով:

Յերկրորդ խնդիրը պլանային շինարարութեան խնդիրն է: Աջակցութեան կոմիտեյի համար անհրաժեշտ է, վոր նա ավելի ուղղորդութեամբ ուսումնասիրի ավյալ ռայոնի կամ բնագավառի հասարակական սննդի ծավալման պլանները, այդ պլանների մեջ էր ուղղումները մտցնի, այդ պլանները կապի իր ռայոնի

տնտեսական բոլոր հնարավորութեանների հետ: Յեվ այժմ, յերբ հասարակական սննդի աշխատանքը պլանային ամուր հունի մեջ է մտել, այդ խնդիրը չափազանց մի պատասխանատու խնդիր է դարձել և մեծ հետաքրքրութեան և նշանակութեան ունի:

Սակայն չի կարող այնպիսի դրութեան լինել, վոր կառուցվող պալատների կողքին լինեն վոդորմելի խորձիթներ: Անհարմար, կեղտոտ, նեղլիկ, շենքերի, հաճախ նախկին արակտիրների գոյութեան ունեցող ցանցը պահանջում է հիմնական վերակառուցում: Ի դուր չե, վոր հնգամյա պլանով այդ գործին հատկացվում է ՁՁ միլիոն ռուբլի: Հաշվի առնել գոյութեան ունեցող ցանցի պահանջները, այդ ցանցի համար հիմնական նորոգութեան անելու պլաններ մշակել, թեկուզ և այդ ցանցը մասնակի մեքենացման յինթարկել, — ահա մի չափազանց լուրջ և մեծ խնդիր, վորը դրված է աջակցութեան կոմիտեաների առաջ:

Վերջապես, կա դարձյալ մի աշխատանք, վորը կապված է շինարարութեան հետ: Այստեղ կատարյալ տեղին է բերել այսպիսի մի որինակ. Բագվում նախատեսված եր կառուցել խոհանոց-գուժարան: Բոլոր կազմակերպութեանները մշակեցին շենքի նախագիծը և ընտրեցին այն տեղը, վորտեղ պետք է այդ գործարանը կառուցվեր: Այդ գործը տասնյակ հանձնաժողովներից անցավ, և վերջապես անդը հատկացվեց: Յեվ թնչ, տեղն աչքները չեք ընկել: Վոչ վոք չեք նկատել. վոր հատկացված տեղը ճահճային է, վորտեղ գետնի տակից ջուրը բոլորովին հնարավորութեան չեք տալիս պահեստարանի համար նկուղային շենք կառուցել: Ահա ավյալ դեպքում աջակցութեան կոմիտեան

կգործադրեր իր նախաձեռնութիւնն ու վերահսկողութիւնը և ի հարկէ, այստեղ հսկայական դեր կարող էյին խաղալ այն բանվորները, վտրոնք մտցված կըլինեյին աշակցութեան կոմիտեյի կազմի մեջ:

Յնթէ ճաշարանային հանձնաժողովներն աշխատում են հասարակական սննդի մեկ ձեռնարկութեան շուրջը, յետէ հասարակական սննդի սեկցիաները վտրում են սվլալ քաղաքի աշխատանքը, աշակցութեան կոմիտեն աշխատանքի ել ավելի լայն շրջան է ընդգրկում, միմյանց հետ կապելով սվլալ ուստի կամ բնագավառի հասարակական սննդի բոլոր հարցերը:

Պրոֆ. Սխինը ժողանդի միութեան համադումարում շատ վառ կերպով շեշտեց այն տնհրաժեշտ կապը, վորը հասարակական սննդի գործում պետք է գոյութիւն ունենա առբաժինների հետ: Հասարակական սննդի աշակցութեան կոմիտեն տեղում կարող է և պետք է իր առաջ խնդիր դնի բժշկական ուժերը միացնի հասարակական սննդի գործի շուրջը և գիտութեան փորձը միացնի կյանքի փորձի և պրակտիկայի հետ:

Այնտեղ, վորտեղ հասարակական սննդի ամբողջ գործը անցել է կոոպերացիային, նույնիսկ այնտեղ, վորտեղ այդ կենտրոնացումն եր ամենամեծ արտահայտութիւնն է գտել, վոչ մի կերպ չպետք է հրաժարվել աշակցութեան կոմիտեներից: Նրանց դերը յերբեք չի վերջացել, դեռևս նրանք չափազանց մեծ դեր ունեն: Տեղական կազմակերպութիւնների առաջ խնդիր է դրված առաջին հերթին ձեռք կերպով կարգավորել տեղերի աշակցութեան կոմիտեների աշխատանքը:

ՔԱՂԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐՆ ՈՒ ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ՍՆՈՒՆԴԸ

Քաղաքային խորհուրդներին կից հասարակական սննդի յենթասեկցիաներ կազմակերպելու փորձեր են արվել նաև առաջ, Սակայն չի կարելի պարծենալ այդ աշխատանքում կատարված վորևէ փորձով: Թրսա կըցկտուր տեղեկութիւններ կան այն մասին, թէ ինչպես աշխատանքի այդ ձևը Պենդայում կենսական եր, վոր այդ յենթասեկցիան կարողացել է իր ազդեցութիւնն ունենալ հասարակական սննդի գործի վրա, կարողացել է քաղաքային խորհրդի պատգամավորների և այդ աշխատանքին ամբացված ընկերների ուշադրութիւնը հրավիրել այդ գործի վրա: Այս է ամբողջը: Ուրիշ ըստուգված տեղեկութիւններ չկան:

Այդ բնագավառում տեղի ունեցած ազդատիկ աշխատանքը վոչ մի բանով չի արգարացվում:

Այն շրջանում, յերբ մենք գործ ենք ունենում անմիջական շինարարութեան հետ, պետք է խստորեն հարց դնել քաղաքային խորհուրդներին կից, կոոպերատիվ սեկցիաներին կից ինքնուրույն սեկցիաներ կազմակերպել այնտեղ, վորտեղ հասարակական սննդի ցանցը բավականաչափ զարգացած չէ և վորտեղ խոհանոց գործարաններ չկան: Այդ սեկցիաների հիմնական խնդիրն այն է լինելու, վոր նրանք զեկավարեն, ուղղութիւն տան ու համապատասխան կերպով գասավորեն ճաշարանների խոհանոց-գործարանների շուրջն ստեղծվող հասարակական ուժերը: Ծնդիրների մեջ է մտնելու վոչ միայն հասարակական սննդի վի-

ճակն անմիջորեն հետազոտելը, վոչ միայն մեր ճաշարանների և խոհանոց գործարանների անտեսական հետազոտումը, վոչ միայն մատակարարումը ստուգման յենթարկելը, այլև հասարակական այն ամբողջ ըստօրին խավի ղեկավարութունը, վորը կուտակվում և խոհանոց գործարանների և ճաշարանների շուրջը: Մենք գիտենք, վոր քաղխորհուրդն ընդգրկելու յե սվյալ բանվորական շրջանի կյանքի բոլոր կողմերը: Այստեղ և և առբաժինը, և՛ բանվորական մատակարարումը—և մեր ճաշարանային հանձնաժողովներ չեն կարող ղեկավարել այդ ամբողջ աշխատանքը, այլ ի հարկն նա, ով ի վիճակի յե աշխատանքի բոլոր գրծերով համապատասխան կապ ստեղծելու: Որինակ, հասարակական աննդի մեր սեկցիան նկատել և, վոր միսը վատ և, լավ վորակի չե, կոպերացիան մատակարարում և անմաքուր ձևով: Այստեղ ինչ կարելի յե անել: Հասարակական աննդի սեկցիայի նախագահութունը այդ հարցը դնում և կոպերատիվ սեկցիայի առաջ և ստիպում և այդ գիծն ուղղել: Վերջենք մի այլ որինակ, վոր շատ հաճախ և տեղի տւնենում:

Կոպերացիան իր ճաշարաններին մանրածախսի գներով մթերքներ և վաճառում և դրանով բարձրացնում և ամբողջ մթերքների արժեքը: Սեկցիայի անդամները ծանոթանալով իրերի այդ դրության, կարող են հարցն այնպես դնել, վոր այդ յերևույթը, վորի գեմ, պետք և տակ տեղերում միանգամայն թույլ կերպով են կովում, բոլորովին անհետանա: Վերջենք մի ուրիշ մոմենտ. սանիտարական հսկողութունը թույլ և, բժիշկները, վորտանակ ոգնելու,—ինչպես այդ տեղ յե ունեցել ի վանովոյի խոհանոց-գործարանում,

—ճաշարանը վարկարեկում են: Այդ ժամանակ ինչ և անում հասարակական աննդի սեկցիան: Նա առբաժնի սեկցիայում հարց և դնում և այդ դրությունը շտկում և: Նա ի վիճակի յե այդ բանն անելու մանավանդ, վոր քաղաքային խորհուրդների գործունեյության ամբողջ վերջին փորձը ցույց տվեց աշխատանքի նոր ձևի լիակատար կենսունակութունը, վորն արդեն սկսում և կիրառվել և արտահայտվում և նրանով, վոր զանազան սեկցիաներ նախագահութունների միջև չափազանց ամուր և հաստատուն կապ և ստեղծված: Քաղաքային խորհուրդների աշխատանքի փորձը արդեն այս կամ այն սեկցիայի միացյալ նիստերի որինակներ և ապիս, սեկցիաներ, վորոնք աշխատանքի ընդհանուր գծերով միմյանց հետ կապված են: Սեկցիաներում աշխատում են խորհուրդի պատգամավորները, ամենահեղինակավոր բանվորներն ու բանվորուհիները, վորոնք ամենասերտ կապերով կապված են իրենց ֆաբրիկաների և գործարանների հետ: Յեթե այդ ֆաբրիկաներում և գործարաններում կան ճաշարաններ, ընական և, վոր գործի կազմակերպմանը վերաբերող նրանց բոլոր թերությունները յենթարկվելու յին սեկցիայի ըննությանը: Իսկ յեթե այդպիսի ֆաբրիկաներ և գործարաններ չկան, խորհուրդի անդամներն ի վիճակի կլինեն քաղաքային խորհուրդի առաջ հարց հարուցել այն մասին, վոր անհրաժեշտ և ճաշարաններ բանալ այն կհատրում, վորոնք դեռևս հասարակական աննդի սպասարկման չեն յենթարկված: Միևնույն ժամանակ ճաշարանային հանձնաժողովները կունենան մի հիմնական բազա, վորից նրանք աշակցութուն կխնդրեն և դրանով հնարավոր կդառնա

այնպիսի հարցեր հարուցել, վորոնք սեկցիայի կազմակերպումից առաջ հնարավոր չեր հարուցել: Վերջապես տարեց-տարի մենք նկատում ենք թի ինչպես սեկցիաների կազմը լիուլի լրացվում է պատգամավորուհիներով—գործնական աշխատանք կատարող աշխատավորուհիներով: Այստեղ, հասարակական սննդի սեկցիաներում և կամ յինթասեկցիաներում կարող են աշխատել բանվորների նոր կադրերը, վորոնց համար հասարակական սննդի խնդիրները հասկանալի յին, վորոնք կծանոթանան ճաշարաններում գործը կատարելու յեղանակին, վորոնք կկարողանան յերևան բերել իրենց նախաձեռնությունը:

Հինց դեռևս կատարելապես այդ թարմ խավից,— վորի համար հասարակական աշխատանքը նորությունն է, վորի մեջ բանվորն ու բանվորուհին այնպես սիրով և յեռանդով իրենց ուժերը դնում են,— կարելի յե հասարակական սննդի համար պատրաստել նոր մարտիկներ, վորոնք մեր գործի համար չափազանց մեծ ոգուտ կբերեն:

Ներկայումս «Ժողովուրդ» հասարակական սննդի բանվորական սեկցիաների և յինթասեկցիաների համար կանոնադրությունն է մշակում, և այդպիսի սեկցիաների կազմակերպման հարցն արդեն հանձնված է կառավարությանն ի քննություն: Մրանց ֆունկցիաներն անպայման կճշտվեն այն խնդիրների համեմատ, վորոնք այժմ տրվում են հասարակական սննդի առաջ. բայց և այժմ, նոր ընտրություններից հետո, անհրաժեշտ է ժամանակ չկորցնել և նսնցնել այդ սեկցիաների կազմակերպմանը: Մնում է մի մեծ հարց՝ ո՞վ է ղեկավարելու նրանց: Անպայման ղեկավարու-

թյանը պետք է տրվի աջակցության կոմիտեյի և տեղական բանվորական կոմիտեյի ներկայացուցիչներ կամ այն բաժնետերական ընկերության վրա, վորը տվյալ աշունի աշխատանքը վարում է: Ավելի նըպատակահարմար է հասարակական սննդի սեկցիան բաժանել յերկու հանձնաժողովի: Մեկ հանձնաժողովը իր վրա յե վերցնելու—տեղերի ճաշարանային հանձնաժողովները ղեկավարման խնդիրը, մյուսն իր առաջ խնդիր է դնելու ուսումնասիրելու տվյալ քաղաքի կամ բանվորական ավանի եկոնոմիկան, շինարարության պլանների, մատակարարման վերահսկողության ու ճաշարանային ոգտագործման հարցերի ուսումնասիրությունը: Աշխատանքի այսպիսի բաժանումը ամենանպատակահարմար ձևն է, վորը հնարավորություն կտա աշխատանքը ճիշտ հիմքերի վրա դնելու:

Հասարակական սննդի սեկցիան պետք է իր կազմի մեջ քաշի մեծ թվով կանանց: Այստեղ իրեն ընդարձակ տեղ է ունենալու վոչ միայն աշխատավորուհին, այլև տանտիրուհին, վորչափով վոր հասարակական սննդի առաջ դրված է բանվորական բնակարանների կենցաղը կուլեկտիվացման յինթարկելու մեծ խնդիրը: Մոսկվան, Լենինգրադը վաղուց արդեն կանգնել են բանվորական մեծ բնակարանների կառուցման ճանապարհին, այն բնակարանների, վորոնք ունեն բանվորների տասնյակ և հարյուրավոր բնակարաններ սակայն և այնպես յուրաքանչյուր այդպիսի առուն ունի տասնյակ և հարյուրավոր առանձին խոհանոցներ և նրանց կենցաղը վոչնչով չի հանրայնացված: Ժամանակն է բանվորական բնակատեղի կառուցելու և բնակարանները պլանիբրովկայի յինթարկելիս լուրջ

կերպով բանվորական յուրաքանչյուր տան մեջ հասարակական սննդի ճաշարան ստեղծելու հարցը, վորը բնակիչներին հնարավորութիւն կտա բնակավայրի համար հողի մեծ տարածութիւն ստանալ և անցնել կյանքի ավելի կատարելագործված ձևերի:

Բանվորական մեծ բնակարաններ են կառուցվում վոչ միայն Մոսկվայում և Լենինգրադում, այլ և այն ամբողջ յերկրը, վորտեղ վորեւի արդուունարեւութիւն գոյութիւն ունի, պատած է բանվորական ավաններէ ցանցով. նույնիսկ Իվանովոյում կան 167 և 210 բնակարանից բաղկացած տներ, վորոնք կառուցված են խորհրդային իշխանութեան ժամանակ, և ի հարկե, բնակարանային այդպիսի հսկայական կողեկտիվները չեն կարող և չպետք է ապրեն առանց սեփական ճաշարանի: Մոսկվայի ունեցած փոքրիկ փորձն արգենցույց և տվել բնակարանային ընկերութիւններին, կից ճաշարաններ կազմակերպելու կենսունակութիւնը: Մակայն այդ գործը պլանային կարգով կատարել, նըբան ճիշտ հիմքերի վրա դնել, այդ գործի կազմակերպման համար հարյուրավոր տնային տնտեսուհիները միացնել կարող են տանտիրուհիները, բանվորները կանայք, վորոնք աշխատում են իբրև հասարակական սննդի սեկցիային ամբացված պատգամավորուհիներ: Այդ գործը փայլուն ապագա ունի, Այդ գործի զարգացմամբ յերկրին կհաջողվի հարյուր հարավոր կիլոգրամներով հաց և բանվորների բոլոր յից տանայակ հազար ռուբլիներ տնտեսել և միևնույն ժամանակ անհամեմատ ավելի մեծ չափով բավարարել բանվորներին առաջին անհրաժեշտութեան մթերքներով՝ բնակարանային ընկերութիւններին կից գոյութիւն ունեցող ճաշարանների միջոցով:

ԱՐՏԱԴՐԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒՅՑՈՒՆՆԵՐ

Հասարակական սննդի շահերը պահանջում են ճաշարանների և խոհանոց գործարանների շուրջը կազմակերպել բանվորական լայն հասարակութիւն, վորը դրսից նրանց կոգնի, և կմտցնի մի նոր բան, վոր կարող են տալ Փաբրիկան, գործարանը և աշակցութեան կոմիտեան: Մակայն այդպիսի հասարակայնութիւնն ել կոմիտեան չէ: Անհրաժեշտ և ճաշարանների և խոհանոց գործարանների կյանքը բարելավելու աշխատանքի մեջ քաշիլ տվյալ ձեռնարկութեան սպասարկող բոլոր բանվորներին և ծառայողներին:

Այդ տեսակետից արտադրական խորհրդակցութիւնները անփոխարինելի դեր կարող են խաղալ ներքէ անփոխարինելի գեր կարող են խաղալ: Այն, ինչ վոր մենք ճաշարանների և խոհանոց գործարանների ցանցի վերաբերյալ արտադրական խորհրդակցութիւնները աշխատանքի մասին գիտենք, ցույց է տալիս, թե ինչպես նրանց աշխատանքը դեռևս կատարյալ հիմքերի վրա չէ դրված: Չնայած վոր արտադրական և տնտեսական խորհրդակցութիւնների աշխատանքի վերաբերյալ իր ժամանակին մտնում մասն հրահանգներ են տրվել, բայց և այնպես նրանք դեռևս բյուրեղացրած կերպարանք չեն ստացել: Մինչև այժմ տեղերի նրանց աշխատանքում արտադրական խորհրդակցութիւնները փոխարինվում են ընդհանուր ժողովներով, արտադրական հանձնաժողովների լայն ժողովներով, արտադրական հանձնաժողովների լայն խորհրդակցութիւններով, նրանց աշխատանքում դեռևս պլանայնութիւն գոյութիւն չունի, զիկուցումներ են տրվում,

առանց նրանց համար բավականաչափ պատրաստվե-
լու: Բացի դրանից, արտադրական խորհրդակցություն-
ներում ավյալ ձեռնարկության աշխատանքի փորձի
վերաբերյալ առանձին կոնկրետ հարցեր չեն դրվում,
այլ հաճախ բավականանում են ձեռնարկության վի-
ճակի մասին ընդհանուր ղեկուցումներ դնելով կամ
թե արտադրական խորհրդակցությունների որակարգը
ծանրաբեռնում են ամեն տեսակի հարցերով: Իրա հե-
տևանքն այն է լինում, վոր ձեռնարկությունների
կյանքը մնում է ստուած կետի վրա:

Մինչդեռ թերևս գոյություն չունի աշխատանքի
վոչ մի բնագավառ, վոր պահանջի ղեկավարման այն-
պիսի ձևունություն, սեղոնի, ավյալ աշտոնի պահանջ-
ների համեմատ՝ այնպիսի նորամուծություններ, ինչ-
պես հասարակական սննդի ճակատը: Հենց այստեղ,
ճաշարաններում ամենից ավելի պետք է կոլեկտիվ
նախաձեռնություն, վորը կարող է ամենալավ հետևե-
լանքներն ունենալ: Ճաշարանում աշխատող կոլեկտիվը
ավելի յե պատասխանատու այն հազարավոր բանվոր-
ների առաջ, վորոնց առողջությունն ամբողջովին կախ-
ված է նրա ուշադիր վերաբերմունքից, բարեխղճու-
թյունից, քան վորևե այլ կազմակերպություն: Հասար-
ակական սնունդն իսկապես այն ժամանակ հասարա-
կական սնուղ կզառնա, յերբ աշխատողների ամբողջ
կոլեկտիվը լիուլի կմբռնի հասարակական սննդի բո-
լոր խնդիրներն ու հասարակությունը սոցիալիստորեն
կառուցելու գործում նրա ունեցած դերը:

Սակայն տարորինակ կլինի, յեթե խոհանոց-
գործարանների և ճաշարանների շուրջը տեղի ունե-
ցող հասարակական կազմակերպությունների աշխա-

տանքը սերտորեն կապված չլինի արտադրական
խորհրդակցությունների աշխատանքի հետ: Այստեղ
պետք է կազմակերպվի այդ յերկու ուժերի բանվորա-
կան հասարակայնության և ճաշարանում աշխատող-
ների հասարակական նախաձեռնության փոխադարձ
գործողություն: Իրա նպատակն այն է, վորպեսզի մե-
կը մյուսին կարողանա մղել ճաշարանները լավացնե-
լու խնդիրների լուծումը:

Ճաշարանային հանձնակողմների ներկայացու-
ցիչները, իբրև կանոն, պետք է մասնակցություն ու-
նենան արտադրական խորհրդակցություններում, և
այն առանձին հարցերը, վոր նրանք առաջադրում են,
պետք է արտադրական խորհրդակցության: մեջ մշակ-
ման յինթարիվին: Իժբախտությունն այն է, վոր ա-
ռանձին ղեկավարում չտփազանց մեծ աշխատանք կա-
տարելով, ճաշարանային հանձնաժողովներն իրենց ա-
ռաջադրություններով սահմանափակված են յեղել ճա-
շարանների վարչության նեղ շրջանով և իրենց սոա-
ջարկները աշխատող մասսաների քննության առարկա
չեն դարձրել: Այստեղից էլ վարչությունը ազդեցու-
թյուն է գործել հրամանների միջոցով, վորոնք յեր-
թե չեն կարողացել անհրաժեշտ արդյունքը տալ: Կա-
րենք չեն կարողացել պատկեր կստացվի, յեթե ամբողջ կո-
տարելապես այլ պատկեր կստացվի, յեթե ամբողջ կո-
լեկտիվը յուրացնի այն նոր խնդիրները, վորոնք կանդ-
նած են ճաշարանի առաջ, և յեթե այդ կոլեկտիվի վրա
ընդհանուր պարտականություն դրվի այդ խնդիրները
կատարելու, արդարացի կլինի վոչ միայն վարչությու-
նից, այլև ամբողջ կոլեկտիվից պահանջել, վոր նրանք
կատարեն ճաշարանային հանձնաժողովների առաջադե-
նները:

Սակայն արտադրական խորհրդակցություններն առաջին հերթին ինչ հարցերով պետք է զբաղվեն:

Ամենից առաջ անհրաժեշտ է ճաշարանային հանձնաժողովներին աշխատանքի հենց սկզբում հրավիրել արտադրական խորհրդակցության և ճաշարանային հանձնաժողովի միացյալ պլենում՝ միասնաբար քննության յենթարկելու ճաշարանի աշխատանքների վերաբերյալ յեղած զեկուցումը, վորպեսզի կարելի լինի միանգամից մտնել ձեռնարկության աշխատանքի ամբողջ շրջանի մեջ, իսկ այնուհետև արգեն մշտական աշխատանքի և գիտողության միջոցով դնել ճաշարաններին աշխատանքը լավացնելու առանձին խնդիրները: Որինակ՝ մթերման հարցերը. այստեղ պետք է մտնեն ժամանակին մթերքների պատրաստություն տեսնելու, կաղամբից և վարունգից թթու դնելու, մուրաբա պատրաստելու հարցերը, վերակարգերի, ձեռնարկության, կնքած պայմանագրերի ճիշտ կատարմանը հետևելը, սուկտրոկան կազմակերպությունից ստացվող մթերքների վորակին հետևելը:

Յերկրորդ պլանում զրված են արտադրանքի վորակի հարցերը: Այստեղ պետք է հսկել ճիշտ բաշխում կատարելու, մթերքները ճիշտ կերպով կաթսայի մեջ դրելու, պատրաստի կերակրի դուրս դալու, մթերքների թարմ լինելու գործին, փոխարինելու, լավացնելու և համապատասխան մշակման յենթարկելու այն մթերքները, վորոնք պահանջում են լրացուցիչ մշակում:

Յերրորդ խնդիրը վերաբերվում է կերակուրը ճիշտ կերպով պատրաստելուն հսկելը: Այստեղ պետք է հետևել ամանների, կաթսաների, տերմոսների մաք-

րությանը, կերակուրը բաժանելու ժամանակ համապատասխան առողջապահական պայմաններին, խոհարարներին և նրանց ոգնականների հագուստի մաքուր պահելուն, այստեղ է մտնում նաև՝ թույլ չտալ կատարելու վորեւ հափշտակություն, վորը դուրս մեր ձեռնարկություններում տեղ ունի:

Ճաշարանային հանձնաժողովը իր առաջ պետք է խնդիր դնի ճաշարանի կերակուրները հարմարեցնելու սեզոնին և այդ տեսակետից իր աշխատանքը կապի արտադրական խորհրդակցության հետ: Մեր ճաշարաններն այդ տեսակետից միանգամայն դուրկ են ճկունությունից: Նավահանգիստները լիքը լցված են ձմերուկով, վոր չափազանց հեծան է. իսկ խոհանոց գործարանում ձմերուկ չկա: Գալիս է պտուղների սեզոնը: հարելի յ մուրաբի անպին պատրաստություն տեսնել, իսկ ճաշարանն ու խոհանոց-գործարանը սեզոնից չեն սզավել, կամ ժամանակին շաքար չեն ճարել կամ թե պտուղ չեն գնել:

Ամառ է: Շոգ է: Սպասողը չի ցանկանում սովորական ձմեռվա կերակուր ուտել, մեզ մոտ ճաշարաններում և խոհանոց-գործարաններում շարունակում են հին սովորության համեմատ հին կաղամբի մնացորդներից թթու ըշիններ պատրաստել:

Բացի դրանից, ճաշարաններն ու խոհանոց-գործարանները սեզոնին հարմարվելով, պետք է տան նոր, սպասողի համար ախորժեկի ճաշեր, պետք է կարողանան հնարել, մատուցել և սեկլամի յենթարկել այդպիսի ճաշեր: Այդ խնդիրը վերաբերում է թե արտադրական խորհրդակցությանը և թե ճաշարանային հանձնաժողովին:

Կարելի չի ճաշարանային հանձնաժողովի և արտադրական խորհրդակցութեան աշխատանքում գտնել ընդհանուր շատ կետեր, սակայն կատարելապէս սխալ կլինի, յիշի աշխատանքը բացառապէս ընթանա միմիայն ճաշարանների աշխատանքը լավացնելու գծով: Արտադրական խորհրդակցութեանները չեն կարող շոշափել այն պայմանները, վորոնցում տեղի չի ունենում աշխատանքը: Արտադրական հանձնաժողովներն այստեղ ևս պետք է բոլոր հնարավոր միջոցները ձեռք առնեն, բանվորների դրութեանը բարելավելու համար: Միմիայն ճիշտ հիմքերի վրա դրված աշխատանքը, — յերբ դրվում են միանգամայն վորոշակի, կոնկրետ խնդիրներ, վորոնք մշակվում են արտադրական խորհրդակցութեաններում՝ ճաշարանային հանձնաժողովների ներկայացուցիչների մասնակցութեամբ, — կունենա դրական արդեւնք և իրոք կապահովի անհրաժեշտ կապը ճաշարանային հանձնաժողովների և արտադրական խորհրդակցութեանների աշխատանքում: Այն թերութեանները, վորոնք գեոևս գոյութեան ունեն մեր ձեռնարկութեանների աշխատանքում, ձեռնարկութեան ներսում և նրանից դուրս յեղած բանվորական հասարակայնութեան ընդհանուր ջանքերով անշուշտ կվերացվին:

Գ Լ Ո Ւ Ե IX

ՀԱՍԱՐԱԿԱՅՆՈՒԹՅԱՆ ԴՐՍԵՎՈՐՄԱՆ ՆՈՐ ԶՎԵՐ

Ինքը կյանքը ցույց է տալիս, թե ինչպէս հասարակական սնունդը չի կարող հաջողութեան ունենալ առանց լայն հասարակայնութեան: Բանվորական հա-

սարակայնութեանը ճաշարանների և խոհանոց-գործարանների աշխատանքի մեջ քաշելու համար այստեղ և այնտեղ ստեղծվում են նորանոր ձևեր: Այս սրի-հակներն արժանի յեն այդ բնագավառի բոլոր աշխատողներին լայն ուշադրութեամբ: Ամենից առաջ պետք է մտնանալ այն գործը, վոր սկսել են կոմյերիտականները: Վերցնենք այսպիսի մի որինակ, Լուգանսկում (Պոնրոս) կոմյերիտական բջիջն ստեղծել է հասարակական սննդի կազմակերպման հանձնաժողով և կատարել է ամուրիների հանրակացարանների կազմակերպման աշխատանք — կազմակերպում է այնտեղ հասարակական սնունդ: Մոսկվայի գործարաններում յերիտասարդութեանը կազմակերպել է հարվածային խմբեր, վորոնք յերիտասարդութեանը ճիշտ սնուցանելու համար կամպանիա յեն կատարել: Նրանց նախաձեռնութեամբ վոչ միայն Մոսկվայում, այլև մյուս քաղաքներում ստեղծվել են ուսանողութեան և ԲՈՒՀ-ականների առանձին սեկցիաներ: Մոսկվայի գործականներում կոմյերիտականների ունեցած փոքրիկ նախաձեռնութեանը դառնում է մեծ գործ, և ներկա մոմենտում ուսանողութեան ու ԲՈՒՀ-ականների սննդի բնագավառում հասարակական սնունդը կանգնում է վորոշ բարձրութեան վրա: Թուրքմենստանում յերիտասարդութեան ակտիվը հասարակական սնունդն առաջ տանելու գործում հանդիսանում է իբրև նախաձեռնող: Հետաքրքիր է նաև մի այսպիսի որինակ, Պոնի Ռոստովում կոմյերիտականները խնդրեցին, վոր իրենց հատուկ ճաշարան հատկացվի: Թեև վոչ իսկույն, սակայն և այնպէս նրանք իրենց նպատակին հասնուով ստացան ճաշարան, վորն առաջ գարեջուր և գի-

նինքն եր վաճառում, ունենում եր 19 հազ. ուրբու
ըրջանառություն: Կարճ ժամանակամիջոցում նրանք
ամբողջովին վերակազմակերպեցին այդ ճաշարանը և
կարողացան առ 26 հազ. ուրբու ըրջանառություն,
վերջ առով գարնըրի և գինու առևտրին, իջեցնելով
ապարատի վերադիր ծախսերը 2 500 ուրբուց մինչև
2000 ուրբու, ճաշարանում մացրին մեքենայացում,
գրեցին ուղիտ, ստացան թերթեր և լրագրեր: Այդ
որինակները ցույց են տալիտ, վոր յիրիտասարգու-
թյունը, վորն ակտիվություն և հրապարակ բերում,
վորն ազատ և հին սովորություններից ու բարքերից,
ավելի շատ և նախաձեռնություն յերևան բերում: Այդ
նախաձեռնությունը պետք և ամեն կերպ ոգտագոր-
ծել հոգուա հասարակական սննդի զարգացման:

Կան հասարակայնության հայտարերման մի ամ-
բողջ շարք նոր ձևեր, վորոնք հանդիտանում են իբրև
բանվորական նախաձեռնության առանձին առանձին
ազրյուրներ, սակայն անհրաժեշտ և այդ ձևերը լուրջ
հաշվի առնել, ստուգել և մեկ տեղից մյուսը փոխան-
ցել:

Ակսի են գործադրել հասարակական սննդի ու-
ցիոնալացման դիտպուաներ: Որինակ, Ուրալի բան-
վորները դիտպուտ են առաջացրել վորը բազմաթիվ
բանվորներ և քաշի դեպի իրեն: Այդ դիտպուտին յե-
կել են 700 մարդուց ավելի: Այդտեղ քննության են
տեղ այն հիմնական խնդիրը, թե մենք ինչ պետք և
անենք, վորպեսզի կարողանանք հասարակական սը-
նունդը աացիոնալացման յենթարկել: Առաջին և յեր-
կու հիմնական հարցեր՝ արդյոք մեզ սովորական խոհ-
անոց գործարան և պետք, թե մթերավորման խոհա-

նոց գործարան: Ինչպես անվստ կերպով կազմակեր-
պել ճաշարանների աշխատանքը: Արդյոք պետք և դնել
անմիջորին խոհանոցային գործունեյության ընդար-
ձակման հարցը, թե պետք և աշխատել վստը ծածկել
ի հաշիվ բուֆետների: Իրսպուտը հանգել և այն բա-
նին, վոր խոհանոց-գործարանի գոյությունն անհրա-
ժեշտ և կերակուրը ձեռնարկությունները պետք և
փոխադրեն տերմոսային սիտամով: Այս յեղրակացու-
թյունը 700 հոգու կալեկտիվ կարծիքն և: Բնորոշ և,
վոր՝ բանվորները կուկտիվորեն այսպիսի ճիշտ վոր-
շում հանիլին, չփոտենալով, այդպիսի յեղրակացու-
թյան են հանգել նաև Ժողսնդի վարչությունն ու
թյան են հանգել նաև Ժողսնդի վարչությունն: Իրսպու-
տում նույնպես վորոշվել և, վոր ի հաշիվ բուֆետային
ցանցի ծավալման, պետք և ծածկել այն դեֆիցիտայ-
նությունը, վորը կարող և զարգանալ ճաշերով: Նիժնի-
գորդի խոհանոց գործարանի փորձը բացարձակ կեր-
պով ցույց և տալիտ, թե այդ յեղրակացությունն ինչ
չափով ճիշտ և, թե բուֆետներն ինչ չափով հնարա-
վորություն են տալիտ ծածկելու ճաշերի բոլոր վստա-
ները: Այդպիսի դիտպուտ հասարակական սննդի վերա-
ուրիշ տեղերում: Այսպիս հասարակական սննդի վերա-
բերյալ դիտպուտ են ունեցել Ռիժնի (Տվերի նա-
հանգ):

Հետաքրքիր նախաձեռնություն և ունեցել վյատ-
կան: Այնտեղ կազմակերպվել և աճուրդ, Շատ հետա-
քրքիր կամպանիտ յի ծավալվել լրագրերում: Լավա-
քրքիր առաջարկի համար նվերներ են նշանակվել: Ա-
ռաջարկների առկցիտը հասարակական սննդի վերա-
բերյալ հավաքել և 800 զանազան գործնական ցու-
ցումներ և նրանցից 250 առաջարկ ընդունված և:

Հետաքրքիր և այստեղ կատարել մի փոքրիկ համեմատութիւն: Վյատկայի ճաշարաններից մեկում 6 ամիս արտադրական խորհրդակցութիւններ են տեղի ունեցել, ըստ վորում 1/2 տարվա ընթացքում ստացված և յեղել ընդամենը միմիայն 11 բանվորական առաջարկութիւն, վորոնցից հաջողվել և կենսագործել միայն հինգը: Իսկ զբա կողքին աճուրդը տվել և 250 առաջարկութիւն, վորոնք արդեն անց են կացվում տեղական կազմակերպութիւնների կողմից: Այդ որինակը ցույց և տալիս, թե վորքան կենսական և ճաշարանների շուրջը հասարակայնութիւն կազմակերպման այդ նոր ձևը: Թիստ լայն կերպով տարածվել և հասարակայնութիւն հայտարարման նաև մի ուրիշ ձև: Որինակ, Միսսիզ կազմակերպել և լավ ճաշարանի մրցում, սահմանելով նրա համար նվիր, ըստ վորում նվիրներ են սահմանվել վոչ միայն ճաշարանների, այլև ծառայողների կոլեկտիվներ և լավագույն թղթակիցների համար: Սյապիսի մրցում և կազմակերպել նաև Սոկոլնիկի ռայոնը (Մոսկվա), իսկ զբա հետևանքով, պետք և առել, վոր ճաշարանի ծառայողներին, վարչութիւնն ու ամբողջ անձնակազմին խիստ կերպով հույ են տվել:

Ներկայումս, յիբը հասարակական սնունը գնալով ավելի ամուր դիրքեր և նվաճում, յիբը նա ամուր կապերով բանվորական մասսաների հետ և կապվում, յիբը նրա վրա յի բնուել միլիոնավոր բանվորների և բանվորահիների ուշադրութիւնը, անկասկած յիբան կգան և կարմատակալեն հասարակայնութիւն միջև այժմ միանգամայն անհայտ ձևեր, իբրև կոլեկտիվ բանվորական ստեղծագործութիւն հետևանք:

Հասարակական սննդի գործը չի ընդունում լճացում, վորն աշխատանքի այդ կարևոր բնագավառում կորստաբեր ազդեցութիւն ունի: Այն ստեղծագործական նախաձեռնութիւնը, վորն աղբյուրների պես բղխում և առանձին ռայոններում, պետք և լայնորեն ընդգրկվի և տարածվի հասարակական սննդի ամբողջ ճակատում:

Գ Լ Ո Ի Խ X

ԱՇԽԱՏԱՎՈՐՈՒՇՈՒՆ ԱՌԱՋԻՆ ՏԵՂԸ

Հասարակական սննդի գործն առաջ տանել, բարելավել ճաշարանների և խոհանոց գործարանների վիճակը, բանվորական նոր նախաձեռնութիւնը դնել այդ գործի մեջ, իբրև մասսաների ստեղծագործութիւն աղբյուրը—անա մի մեծ և շնորհակալ խնդիր: Յեթե ամենք մոտենանք այն խնդիրների գնահատմանը, վորոնցով հետամուտ ենք լինում հասարակական սննդին, զբանցից ամենամեծ խնդիրը միլիոնավոր աշխատադրանցից ամենամեծ խնդիրը միլիոնավոր աշխատադրողներին տան ո՞վախից աղատագրելու խնդիրն և, վորուհիներին տան ո՞վախից աղատագրելու խնդիրը: Ահիներին դարձուկի հոգսից աղատագրելու խնդիրը: Անիծյալ անհատական տնտեսութիւն ամբողջ ծանրութիւնը, վորն ընկած և աշխատավորուհի-մոր վրա, անցնելու յի պատմութիւն գիբկը: Նոր միլիոնավոր կանայք կկարողանան իբրևց ուժերն անհատական տնտեսութիւնից կարել և նվիրել հասարակական շինարարութիւնը:

Մեր յիբկերը հսկայական քայլերով գնում և դե-

պի սոցիալիզմ, և այդ շինարարությունն այնքան մեծ է, տարեց-տարի այնքան է մեծանում, վոր ուժերի նորանոր հոսանք է պահանջում: Սոցիալիզմի համար հարկավոր են նոր մարտիկներ մատակարարող ինչվոր նոր աղբյուրներ. մինչդեռ դրա փոխարեն կին պրոլետարիատի հսկայական պահեստի բանակը ձեռքերն ու վոտքերը գարշուով և կճուճով են կաշկանդված:

Յուրաքանչյուր նոր ճաշարան մի ամուր հարված է անհատական տնտեսությանը, ավերելով ընտանիքի տնտեսական եյությունը: Այդ պատճառով հասարակական սնունդը կնոջն ամենից մոտ աշխատանքի ճյուղն է: Բավական է թեկուզ այն, թե անային տնտեսության մեջ ժամանակի ինչպիսի հսկայական անտեսում է տալիս հասարակական սնունդը: Ներկայումս սանիտարիայի և առողջապահության Ինստիտուտը ԽՍՀՄ-ի ԲԻՏ-ի հետ միասին՝ անհատական տնտեսություններում սննդի համար վատնվող ժամանակի տեսակետից կատարում են ընտանիքների հետազոտություն: Այդ ընտելվածում մեծ աշխատանք է կատարված Իվանով-Վոդոսևսկուհու, Լենինգրագում և Մոսկվայում Ստացված նյութն ամենից առաջ ասում են, վոր այն ժամանակը, ինչ վոր տանտիրուհին վատնում է ճաշի վրա, համեմատած նույնիսկ 1924 թ. հետ, ավելացել է:

1924 թվին կերակուր պատրաստելու և մթերքներ գնելու վրա մի ընտանիքում որական ծախսվում էր 4 ժամ, իսկ ներկայումս կերակուր պատրաստելն ու մթերքներ ձեռք բերելը աշխատավորուհուց խլում է որական 5 ժամ: Հետազոտությունը ցույց է տվել նույնպես, վոր մեր աշխատավորուհին որվա ընթացքում աշխատում է 15 ժամից վոչ պակաս, ըստ վո-

րում այստեղ է մտնում այն ժամանակը, վորը վատնվում է արտադրության մեջ յերեխաների սպասարկման և կերակուր պատրաստելու վրա: Տղամարդն իր տրամադրության տակ հանգստի է քնի համար անհամեմատ ավելի շատ ժամանակ ունի: Տնտեսությամբ և կեցակուր պատրաստելու գործով զբաղված բանվորուհին վատնում է իր հանգստին և քնին հատկացված ժամանակը: Այսպիսով, աշխատավորուհու պայմանները չտիրազանց ծանր են, և յեթե նա, չնայած այդ պայմաններին, ակտիվ հասարակական աշխատանք է կատարում, նրա այդ ջանքերը կարելի յե հերոսական ջանքեր անվանել: Կնոջ առողջության մասսայական հետազոտությունը ցույց է տալիս, վոր շնորհիվ այդ պայմաններին կինը մի եյակ է, վորը կուշա քնելու մշտապես կարոտ է: Մարդուն քնից զրկելն ավելի վատ է, քան թե կերակրից: Մեր ամբողջ կյանքը մեր ամբողջ ստեղծագործական շինարարությունը պահանջում է վոչ միայն տղամարդու ուժին լարում, այլև աշխատանքի ամբողջ մեծ բանակի ուժերի լարում: Յեթե այդ այդպես է, իսկ Լենինն ասել է, վոր առանց կնոջ մասնակցության մենք սոցիալիզմ չենք կարող կառուցել, այդ դեպքում հասարակական սնունդը, վորը կնոջն ազատում է անային ծանր աշխատանքից, հանդիսանում է մեր ամբողջ կյանքը վերականգնելու համար իբրև մի հզոր գործոն:

Աշխատավորուհին հասարակական սննդի ծավալման և ճաշարանների ու խոհանոց-գործարանների լավացման գործում պետք էր մասսայով դառնա Վժող-սննդի» հիմնական դաշնակիցը: Այդ մոմենտը թերապահատելով դեկավար կազմակերպությունները մե-

ծագույն սխալ կատարած կլինեն: Յեւ ճաշարանային հանձնաժողովներ ստեղծելիս անհրաժեշտ է մեծ թիվով կանանց քաշել նրանց մեջ: Աջակցութեան կոմիտեաները բանվորներով լրացնելու ժամանակ աշխատավորուհուն պետք է պատվավոր տեղ հատկացնել, քաղաքային խորհուրդներին կից հասարակական սննդի սեկցիաներ և յնթասեկցիաներ կազմակերպելիս անհրաժեշտ է մեծ թիվով բանվորուհիներ ներս քաշել: Վերջապես, աշխատավորուհիների պատգամավորական ժողովների ժամանակ տեղաբաշխում է կազմակերպել հասարակական սննդի հատուկ սեկցիաներ, վորոնց խընդիրների մեջ պետք է մտնի հասարակական սննդի պարթի համար աշխատավորուհիների նոր կազմեր պատրաստելու խնդիրը: Կանանց լայն ժողովներում, արտադրական կոնֆերենցիաներում, պատգամավորական ժողովներում անհրաժեշտ է ամբողջ խորութեամբ գնել կանանց մասսայի կողմից հասարակական սննդին ոգնութեան ցույց տալու հարցերը:

Խորհուրդների և արհմիութեանների համագումարներում բազմլիցս շեշտվել է այն հանգամանքը, վոր աշխատավորուհին մանրադնին մոտեցման արտասովոր ընդունակութուն է ցուցաբերել դեպի այն աշխատանքը, վորը նրան հանձնարարվել է, շեշտվել է նաև այն բազմաթիվ ծառայութեանները, վոր ցույց են տվել աշխատավորուհիները գոյութեանների և զեղծարարութեանների դեմ կռիվում գործում: Վործը ցույց է տալիս, վոր հասարակական աշխատանքում աշխատավորուհիները կազմում են մի առանձին խումբ, վորը համարյա բոլորովին մասնակից չէ զեղծարարութեանների: Կնոջ դարերի կյանքը նրանից ստեղծել է

քանական կազմակերպել: Ընական տանտիրուհի, և նրա այլ առանձնահատկութեանները հնարավորութեան են տալիս անսահման շահավետութեամբ ոգտագործել աշխատավորուհու ուժերը հասարակական սննդի գործում, այլ պատճառով այդ աշխատանքում արժանապատիվ տեղ պետք է ունենա աշխատավորուհին:

Գ Լ Ո Ի Խ XI

ՄՐՑՈՒՍԸ ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ՍՆՆԴԻ ՃԱԿԱՏՈՒՄ

Սոցիալիստական մրցումը որեցոր ավելի յե ծավալվում յերկրում, ընդգրկելով աշխատանքի նորանոր բնագավառներ, անցնելով գործարաններից ու ֆաբրիկաներից դեպի գյուղը:

Սոցիալիստական մրցման մասին Վ. Ի. Լենինը 1919 թվին գրել է.

«Սոցիալիզմը վոչ միայն չի թուլացնում մրցումը, այլ ընդհակառակն առաջինն է հնարավորութեան ստեղծում կիրառելու այդ մրցումն իրոք լայն կերպով, իրոք մասսայական չափով, իրոք աշխատավորների մեծամասնութեանը աշխատանքի այնպիսի ասպարեզ քաշելու, վորտեղ խատանքի այնպիսի ասպարեզ քաշելու, վորտեղ նրանք կարող են իրենց հայտաբերել, ծավալել նրանք կարող են իրենց հայտաբերել, ծավալել զանգներ, վորոնք ժողովրդի մեջ կազմում են անսպառ աղբյուր և վորոնց կապիտալիզմը հաղաթններով և միլիոններով արորել, ճգմել, խեղդել է:

Ներկայումս մեր խնդիրն է, — յիբր սոցիալիստական կառավարութիւնն է իշխանութիւն գըլուխ անցած, — կազմակերպել մրցում:

... Զոռներեցութեան, մրցակցութեան, համարձակ նախաձեռնութիւն հայտարարելու լայնորեն, իրոք մասսայական հնարավորութիւն է ստեղծվում միմիայն այժմ... ուրիշների համար դարերով աշխատելուց հետո, շահագործողներէ համար ճորտային աշխատանք կատարելուց հետո, հնարավորութիւն է ստեղծվում աշխատելու խնամար...

... Բանվորներ և գյուղացիներ, աշխատավորներ և շահագործողներ, հողը, բանկերը, Ֆարիկաները, գործարանները դարձել են ամբողջ ժողովրդի սեփականությունը: Ինքներդ հաշիւուման յեկվերանկողարյան յենքարկեցեք արտարարյունն ու մքեմներով բաշխուր, — այդ, միմիայն այդ է սոցիալիզմը հաղթանակի ուղին, նրա հաղթանակի գրավականը. ամեն սեսակի շահագործման, ամեն սեսակի կարիք յեկ աղտաւարյան դեմ կովելու գրավականը: Ռուսաստանի հացը, յերկաթը, փայտը, բուրդը, բամբակը և վուշը բոլորին հերիք է, հարկավոր է միմիայն աշխատանքի և մթերքների ձեշտ բաշխում կատարել, հարկավոր է միայն համաժողովրդական գործնական, պրակտիկ վերահսկողութիւն սահմանել այդ բաշխման վերաբերյալ, հարկավոր է հաղթանակել վոշ միայն քաղաքականութեամբ, այլ և առորյա սեսեսական կյանքում, ժողովրդի թշնամիներին, հարուստներին, նրանց հացկատակներին, ապա ժուլիկներին, պնակալեղներին և խուլիգաններին...

... Իսկ վորպեսզի կարելի լինի կազմակերպել ամեն մի աղնիվ, խելացի, կանոնավոր բանվորի և գյուղացու համար միանգայն մատչելի, միանգամայն նրանց ուժերին համապատասխան այդ հաշիւումն ու վերահսկողութիւնը, պետք է կյանքի կոչել նրանց սեփական կազմակերպչական տաղանդները և ընդհանուր պետական մասշտաբով կազմակերպել մրցում...

... Պետք է յուրաքանչյուր «կոմունա», — յուրաքանչյուր Ֆարիկա, յուրաքանչյուր գյուղ, յուրաքանչյուր սպառողական ընկերութիւն, յուրաքանչյուր հայթայթման կոմիտե, — գուրսզան միմիայնց հետ մրցելու:

Վ. Ի. Լենինն ընդգծել է, վոր դեպի սոցիալիզմ տանող ճանապարհը, նրա հաղթանակի յիրաշխիքը մթերքների վերահսկողութեան, արտարարյան և բաշխման հաշիւուման մեջ է: Այն հսկայական սնտեսումը, վոր տալիս է հասարակական սնունդը՝ բնակչութեանը պատրաստի յեղանակով մթերքներ մատակարարելու գործում, բացարձակ կերպով վկայում է այն դերը, վորը կարող է յերկրի համար խաղալ հասարակական սնունդը, մանավանդ յեթե նա դրվի մրցութեան հողի վրա: Մթերքների վերաբերյալ տեղի ունեցող այն խայտառակ գողութիւնը, վոր գոյութիւն ունի ճաշարանում, պետք է մրցութեան միջոցով ճաշարանի առորյա կյանքից վերանա, իսկ այդ անկասկած հնարավորութիւն կտա կերակրել առանյակ հաղարավոր մարդկանց, վորը մանավանդ կարեւոր եներկայումս, յիբր մենք պարենի զփարութիւններ ենք քաշում:

Ընկեր Ստալինը ընկ. Մուկիլինայի «Соревно-
вание масс» Բրոշյուրի իր գրած առաջաբանում գը-
րում է.

«Իժ վար թե կարելի լինի կասկածել, վոր ամե-
նակարևոր ակտերից մեկը, ներկա մոմենտում
յեթե վոչ մեր շինարարության ամենակարևոր
փաստը հանդիսանում է բանվորների միլիոնա-
վոր մասսաների լայն ծավալվող մրցությունը:
Մեր ընդարձակ յերկրի ամենաբազմազան ան-
կյունների մի շարք գործարանների և Ֆաբրի-
կաների մրցությունը, բանվորների և գյուղացի-
ների միջև տեղի ունեցող մրցությունը, կոլաբն-
տեսությունների և խորհանտեսությունների մի-
ջև կատարվող մրցությունը, աշխատավորների
հատուկ պայմանադրերի այդ մասսայական ար-
տադրական մրցականչի ամրացումը, այդ ա-
մենն այնպիսի փաստեր են, վորոնք կասկած չեն
թողնում այն բանում, վոր մասսաների սոցիա-
լիստական մրցությունն արդեն ուժի մեջ է մտել:
«Աշխատավոր մասսաների արտադրական հզոր
վերելքն սկսվել է:

... Մրցությունն այն լծակն է, վորի ոգնու-
թյամբ բանվոր դասակարգը կոչված է սոցիալիզ-
մի հիմունքներով հեղաշրջել յերկրի ամբողջ
տնտեսական և կուլտուրական կյանքը:

Բյուրոկրատիզմին պատկանող մյուս «ընկեր-
ները», վախեցած մրցության հզոր ալիքից, փոր-
ձում են այդ մրցության համար ստեղծել ար-
հեստական շրջանակներ, նրան սահմանների մեջ
դնել սոցմրցման «կենտրոնացում» առաջ բերել:

Թուլացնել նրա թափը և այդպիսով զրկել նրան
էր մեջ յեղած ամենակարևոր բանից—մասսանե-
րի նախանեւումը: Ավելորդ է նույնիսկ
ասել, վոր բյուրոկրատների հաշիվները չեն ար-
դարանում: Համենայն դեպս կուսակցությունը
բոլոր միջոցները ձեռք կաննի ջարդ ու փշուր
անելու նրանց: Սոցիալիստական մրցությունը
գրասենեկային գործ չէ: Սոցիալիստական մրցու-
թյունը արտահայտությունն է մասսաների հե-
ղափոխական գործնական ինքնակազմակերպումը,
վարը հենված է միլիոնավոր աշխատավորների
ստեղծագործական նախաձեռնության վրա: Ով
գիտակցորեն կամ անգիտակցորեն ճնշում է մաս-
սաների այդ ինքնաքննադատությունը և ստեղ-
ծագործական նախաձեռնությունը, պետք է ճա-
նապարհից դուրս շարտել, վորպես մեր մեծ գոր-
ծի խափանիչի:

Ընկեր Ստալինն ընդգծում է, վոր «սոցիալիս-
տական մրցության խնդիրն այն է, վոր պետք է ջարդ
ու փշուր անել այդ բյուրոկրատական շղթաները, ըն-
դարձակ ասպարեղ բանայ մասսաների յեռանդի ծա-
վալման և ստեղծագործական նախաձեռնության հա-
մար, հայտաբերել մեր հասարակարգի խորքերում
թաքնված հսկայական ռեզերվները, և շարտել այդ ու-
զերվները թե յերկրի ներսում, և թե յերկրից դուրս
յեղած մեր դասակարգային թշնամիների դեմ տեղի ու-
նեցող կովի ասպարեղը:

Հասարակական սննդի գործում առաջին անգամ
սոցիալիստական մրցություն սկսել են Դնեպրոստրոյի:

Նիժնիի և Իվանովոյի խոհանոց-գործարանների բան-
վորները:

Բանվորները միմյանց մրցության են կանչում
արտադրանքի ինքնարժեքն իջեցնելու, վորակը բարձ-
րացնելու, բանվորներին հասարակական սննդի մեջ
բնագրկելու համար: Պետք եր անձամբ լինել Դնեպ-
րոստրոյի, Նիժնի-Նովոգորոզի բանվորների ժողովնե-
րում, այդ ձեռնարկությունների կուսակցության բը-
ջէջները ժողովներում, վորպեսզի կարելի լիներ խ-
կույն զգալ և հասկանալ, թե վորքան լուրջ և ջերմ
կերպով են բանվորները մոտենում մրցության, թե
վորքան ճիշտ և գործնական կերպով են նրանք դնում
մրցության հարցերը: Այդ դեռ սկիզբն է, մրցությու-
նը բնականորեն արդեն անցնում է խոշոր ճաշարան-
ները: Այդ մրցությունն անցնելու յե հասարակական
սննդի ամբողջ հունսով: Այն ամենը, ինչ վոր ի վիճա-
կի յե հասարակական սննդի գործը բարելավելու հա-
մար, ճաշարանների բանվորների մեջ ուժերի մեծա-
զույն լարում սուսջացնելու հասարակական սննդի
գործում մոտակա տարում հանդիսանալու յե իբրև
խոշոր նվաճումների յերաշխիք: Խոհանոց-գործարան-
ներում ստեղծված են մրցության շտաբներ: Սակայն
այդ շտաբներն ստեղծելով, ճաշարանների և խոհանոց
գործարանների աշխատավորները վե՛հ մի կերպ չպետք
է դերագնահատեն նրանց դերը: Նրանց խնդիրներն
է ճիշտ կերպով նշել մրցության հիմնական զիրքա-
վորումները և բանվորների առաջ մրցության խնդիր-
ները լայն կերպով լուսաբանել: Գործի համար կորըս-
տաբեր կլինեն, յեթե այդ շտաբները կազմակերպելով
բանվորները մտածեն, թե հենց նրանք ել պետք է աշ-

խատեն: Այդ կլինեն վորևէ հիմնարկային շրջանով
մրցությունը բյուրոկրատիկ յեղանակով սահմանափա-
կել, շետադայում շտաբների աշխատանքը պետք է
լինի այն, վոր կատարվող աշխատանքը հաշվառման
յենթարկելով, պետք է բանվորական մասսաների ճա-
նապարհից մաքրել այն ամենը, ինչ վոր խանգարում
է տարված խնդիրների իրագործմանը:

Այդ աշխատանքում պետք է ոգնության հասնի
այն բանվորական հասարակայնությանը, վորը համա-
խմբվելու յե ճաշարանների և խոհանոց-գործարան-
ների շուրջը: Մեր արդյունաբերության բանվորներն
ու բանվորուհիները, — թե նրաք, ովքեր, ճաշարաննե-
րում սնվում են, և թե նրանք, ովքեր այդ սննունդը
բազմակերպում են, — պետք է հաստատուն կերպով
ձեռք ձեռքի տված նոր սկզբունքներով վերակառու-
ցեն հասարակական սննունդը և զրանով իրենց գան-
ձանակը զցեն սոցիալիզմի կառուցման գործի մեջ:

ՀՀ Ազգային գրադարան

№ 0295684

49-

23.351

ԳԻՆԸ 25 4.